120 DE ANI DE LA NAŞTEREA CONF. DR. BIOLOG MARIA S. CELAN – I. PERSONALIA

Alexandru Ş. BOLOGA[1]
bologa1813@yahoo.ro

ABSTRACT: Maria S. Celan is certainly the most remarkable Romanian marine algologist. 2018 means 120 years since her birth. State Doctorate at Sorbonne (France) in 1940/1941. Professional recommendation by Dr. Grigore Antipa and employment by Professor Ioan Borcea at the Marine Biological Station at Agigea (Constanța). 50 years of continuous didactic activity and dedicated scientific research to the Black Sea green, brown and red macroflora and plant associations. High reputation assigned by known European algologists. Member of various French and international scientific organizations.

KEYWORDS: Maria S. Celan, the Black Sea, macrophytobenthos, cytology, taxonomy.

În 2018 se împlinesc 120 de ani de la naşterea reputatei conferenţiar universitar biolog dr. Maria S. Celan (Fig. 1). A activat şi s-a afirmat prodigios în cadrul Universităţii „Alexandru I. Cuza" din Iaşi / Facultatea de Ştiinţe Naturale, la Institutul Pedagogic Bucureşti, Universitatea „C.I. Parhon" / Facultatea de Ştiinţe Naturale, Institutul Pedagogic Constanța şi Staţiunea Zoologică / Biologică Marină „Profesor Ioan Borcea" de la Agigea (cea din urmă intrată în componența Institutului Român de Cercetări Marine între anii 1970–1989). Este fără îndoială cel mai renumit algolog marin român până în prezent. Unele documente

Fig. nr. 1 – Maria Celan (1898–1989)

[1] Doctor în biologie, membru titular al Academiei Oamenilor de Ştiinţă din România, Secţia Ştiinţe Biologice, preşedinte al Filialei CRIFST Constanța.

personale şi parte din corespondența ştiințifică evocă trăsături ale personalității şi devenirii profesionale remarcabile. Ele aparțin istoriei ştiinței româneşti şi nu numai.

Prima parte, I, a omagiului aniversar cuprinde unele documente personale inedite ale Mariei Celan.

Partea secundă, II, prezintă ceea ce autorul a reuşit să păstreze din corespondența ştiințifică românească (1935–1984), cu o Anexă prezentând lista corespondenților străini (1932–1980); ambele evidențiază numeroase nume reprezentative din domeniul ştiințelor biologice din perioada anilor '30-'80.

Câteva date biografice inedite

Principalele repere biografice ale Mariei S. Celan au fost rezumate în contribuții anterioare de istoria ştiinței româneşti [2, 3, 4, 5, 6, 7; 8; 25].

Extractul din Registrul mitrical (Starea civilă) partea I pentru născuți în 1897 atestă naşterea Mariei în 20 noiembrie 1897 (Fig. nr. 2).

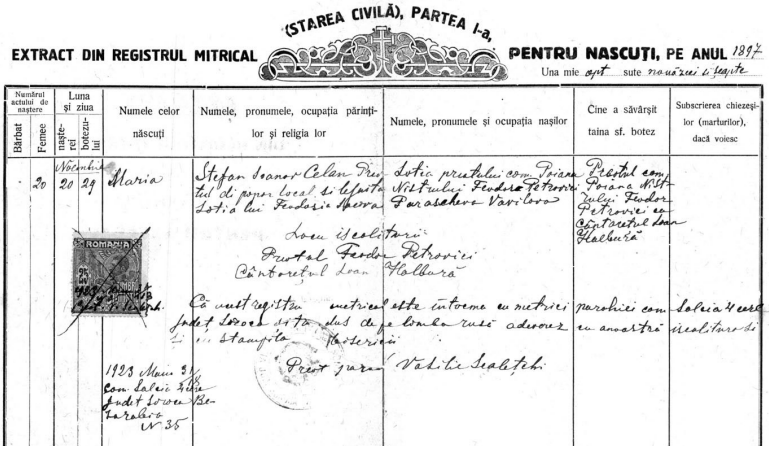
(STAREA CIVILĂ), PARTEA I-a,

EXTRACT DIN REGISTRUL MITRICAL PENTRU NASCUȚI, PE ANUL 1897

Una mie opt sute nouăzeci şi şapte

Numărul actului de naştere		Luna şi ziua		Numele celor născuți	Numele, pronumele, ocupația părinților şi religia lor	Numele, pronumele şi ocupația naşilor	Cine a săvârşit taina sf. botez	Subscrierea chiezeşilor (marturilor), dacă voiesc
Bărbat	Femee	naşterei	botezului					
	20	Noembrie 20	29	Maria	Stefan Ioanov Celan Preot al 2-lea de paroh local şi protopop Sotia lui Teodosia Petrova	Sotia preotului com. Poiana Nistrului Teodosia Petrovici Parascheva Vasilova	Protopopul com. Poiana Nistrului Zalgi Teodor Petrovici cu cântărețul Ioan Halbură	

Locu ștampilei
Protopopul Teodor Petrovici
Cântărețul Ioan Halbură

Că cuprinsul acestui extras întocmai cu cuprinsul actului de botez de pe limba rusă a fost tradus de mine în limba română, atestă cu iscălitura mea.

Preot paroh Vasilie Scalețchi

1923 Maiu 3/16
Com. Poiana Nistrului
Jud. Lăpuşna Basarabia
N 35

Fig. nr. 2 – Extras din Registrul mitrical (Starea civilă), Partea I, pentru născuți, pe anul 1897

Dar alte documente personale originale în limba rusă, precum şi actul de naştere tradus în limba română înscriu în acest sens anul 1898 (sic).[2]

[2] Probabil din acest motiv toate referințele biografice ulterioare menționează ca an de naştere 1898.

Rubrica numele, prenumele, ocupaţia părinţilor şi religia lor precizează: [preotul satului Salcea] *Ştefan Ion Celan ... şi legiuita lui soţie Feodosia Iacova.* Iar la numele, pronumele şi ocupaţia naşilor*: soţia preotului com. Poiana Nistrului Teodor Petrovici Parascheva Vavilova.* Cine a săvârşit taina sf. botez: *Preotul com. Poiana Nistrului Teodor Petrovici cu cântăreţul Ioan Halbură. Locul iscăliturii ... Că acest registru mitrical este întocmai cu* [originalul] *parohiei com. Salcia Mare judeţ Soroca şi tradus de pe limba rusă adeverez cu a noastră iscălitură şi cu ştampila bisericii Preot paroh Vasilie Scaleţchi.*

Din fotografiile de familie cu Maria, sau Marusia (Stepanovna) s-a păstrat o singură imagine foarte probabil cu mama ei Feodosia. (Fig. nr. 3)

Printre documentele personale privind perioada de şcolarizare s-au păstrat trei acte originale în limba rusă.

Primul este un ATESTAT MINISTERIAL, al Ministerului Educaţiei Civice, eliberat la Chişinău şi datat 28 mai 1916 în care se precizează că Maria Celan a urmat primele patru clase în oraşul Saransk şi clasele V, VI şi VII la gimnaziul din Chişinău cu următoarele discipline, fiind medaliată cu argint pentru rezultatele şcolare obţinute:

– Religie	*отлично* (excelent) (5)
– Limba rusă şi bisericească	*хорошо* (bine) (4)
– Matematică	*хорошо* (4)
– Geografia lumii şi a Rusiei	*хорошо* (4)
– Istorie naturală	*отлично* (5)
– Istoria lumii şi a Rusiei	*отлично* (5)
– Fizică şi geografie matematică	*отлично* (5)
– Caligrafie	*хорошо* (4)
– Lucru manual	*хорошо* (4)
– Limba franceză	*отлично* (5)
– Limba germană	*хорошо* (4)
– Desen	*отлично* (5)
– Pedagogie	*отлично* (5)
– Igienă	*отлично* (5)

Urmează o ADEVERINŢĂ nr. 30 emisă la Chişinău în data de 15 mai 1917 care atestă că Maria Celan, născută la 20 noiembrie 1898 (sic), elevă a gimnaziului Dadiani, a intrat în clasa a 8-a suplimentară pentru continuarea limbii ruse şi matematicii, având calificativele *отлично* (excelent) la purtare şi *хорошо* (bine) la cunoştinţe după cum urmează:

– Religie 5
– Pedagogie şi didactică 5
– Igienă 5
– Limba rusă 4
– Aritmetică 4
– Caligrafie 4
– Desen 5

care este însoțită de o copie identică, francată cu un timbru fiscal românesc cu portretul Regelui Ferdinand în valoare de 2 lei cu precizarea de mână *Pentru prezentarea la universitate*.

Fig. nr. 3 – Fotografia viitorului algolog Maria Celan, cu mama sa, Feodosia Iacova

O altă adeverință autografă din 29 iunie 1917 indică absolvirea de către Maria Celan a gimnaziului de fete Dadiani din Chişinău la 25 aprilie 1916.

Atestatul şcolar, tot în limba rusă nr. 715 din 1 decembrie 1917 a fost confirmat de Universitatea din Iaşi, prin procesul-verbal nr. 26 din 31 octombrie 1918 după cum urmează: *Comisiunea de echivalare, instituită în conf. cu art. 17 din Legea înv. sec. şi superior, decide echivalarea acestei diplome, cu diploma de absolvire a cursurilor liceale din țară, secția Reală.*

Preşedintele Comisiunii, RECTOR, semnătură indescifrabilă, ştampilă rotundă, Secretar, semnătură indescifrabilă, înscris rusesc cu semnătură indescifrabilă şi sigiliu. (Fig. nr. 4)

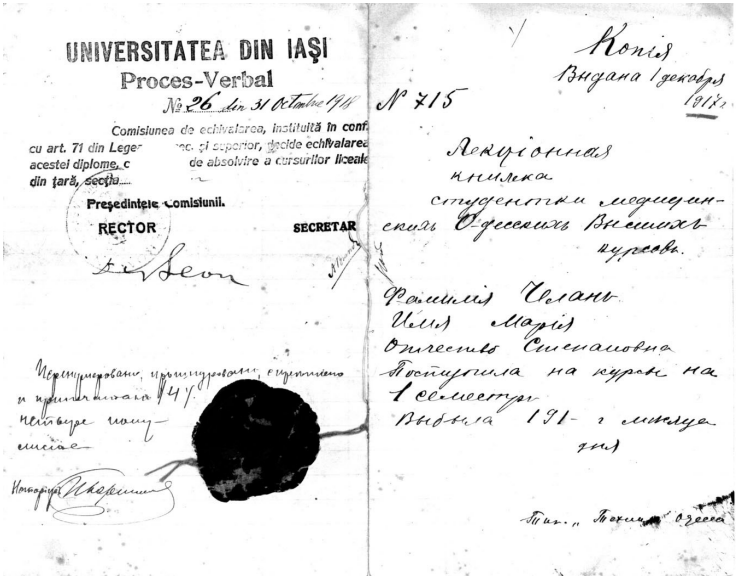

Fig. nr. 4 – Proces-verbal No 26 din 31 Octombrie 1918

Dr. Vasile Mârza[3] îi va scrie de la Spitalul Județean din Oceacov, Transnistria, în 5 aprilie 1943 (cenzurat Odessa nr. 9):

Dragă Marusea,

Cum am ajuns la Odessa m'am dus la Facultatea de medicină ca să mă interesez personal de diploma matale. M'am prezentat secretarului Facultății, pe care-l cunosc. D-sa mi-a dat tot concursul. (cunoştea de altfel cererea matale). M'am dus la Arhivele Facultății şi te-am găsit înmatriculată nu la „cursurile femenine" ci la cursurile generale (dacă am înțeles bine ceea ce-mi spunea arhivarul). Înmatricularea poartă No 3576, dosarul No 65. Dosarul matale conține 13 pagini. Dar ei nu aveau decât indexul înmatriculării, dosarul a fost trimis la Arhivele generale, etc. ... Am fost acolo şi au scos dosarul No 65 şi am constatat că lipseşte dosarul de înmatriculare No 3576. Arhivele au fost bombardate şi o parte din documente au ars. Doamnele dela Arhive mi-au dat tot concursul ca să caut personal diploma. Ei nu posedă la arhive un opis de diplome de lucru.

[3] Vasile Mârza (1902–1995), medic, histolog și biolog român, profesor la Facultatea de Medicină din Iași, membru titular al Academiei Române (1948), ambasador la Bruxelles (1947–1948), Ministrul Sănătății (1948 –1952). (*Wikipedia)*

Singurul lucru pe care-l poți face ar fi următorul: să ceri facultății de medicină din Odessa să-ți certifice că ai fost înscrisă acolo sub No 3576 / 1917. (Asta înseamnă că ai absolvit liceul, căci altfel nu te înscria). Să certifice că ai avut diploma de absolvirea liceului, care însă s'a perdut. Voi vorbi din nou mâine cu Secretarul în sensul acesta. Cred că e bine să procedezi aşa, căci în fond îți trebue o dovadă că ai absolvit liceul; o dovadă oficială şi recentă care să certifice că diploma a existat, dar că s'a perdut din împrejurări independente de voința matale.

Se mai poate certifica absolvirea liceului în felul următor: dacă două din profesoarele sau chiar pedagogele liceului unde ai învățat certifică în fața judecătorului că ai absolvit liceul. Acest fel de certificat este mult utilizat aici şi este luat în considerație de autoritățile româneşti din Transnistria.

Îmi pare rău că n'am putut face mai mult pentru mata. Mi-ar fi făcut mare plăcere să-ți fi găsit diploma.

Prieteneşte îți strânge mâna al matale coleg şi prieten
V. Mârza

P.S. Sărutări de mână d-rei Georgeta.
Odessa, 5 Aprilie 943

Cu numerele 6.243 al Ministerului, 3.861 al Rectoratului şi 411 al Decanatului, România, Ministerul Instrucțiunii Publice, al Cultelor şi Artelor, Universitatea Mihăileană din Iaşi, Facultatea de Ştiințe, conferă *Diploma de Licență în Ştiințe Naturale, în numele Majestății Sale Regelui Carol al II-lea Noi, Ministru Secretar de Stat la Departamentul Instrucțiunii Publice, al Cultelor şi Artelor văzând Procesul-verbal No 936 din anul 1929 luna Noiembrie ziua 30 încheiat de comisiunea examinatoare prin care se constată că: D-ra Celan Maria a trecut examenul de Licență în Ştiințele Naturale. Conferim D-rei Celan Maria născută la anul 1897 luna Noiembrie ziua 20 Comuna Salcea Județul Soroca Diploma de Licență în Ştiințele Naturale cu mențiunea „Foarte bine cu distincție" pentru a se bucura de toate drepturile şi prerogativele acordate de legi. Iaşi, anul 1938 luna Noiembrie 5. Ministru Secretar de Stat la Departamentul Instrucțiunii, al Cultelor şi Artelor, timbru sec semnătură indescifrabilă, Directorul general al învățământului superior, semnătură indescifrabilă, Decanul Facultății ss. P. Bogdan, Rectorul Universității, ştampilă rotundă, ss. P. Bogdan, Semnătura titularului Maria Celan.* (Fig. nr. 5)

ROMÂNIA

MINISTERUL INSTRUCȚIUNEI PUBLICE, AL CULTELOR ȘI ARTELOR

UNIVERSITATEA MIHĂILEANĂ DIN IAȘI

FACULTATEA DE ȘTIINȚI

Duplicat

Diploma de Licență în St. Naturale

Fig. nr. 5 – Diploma de Licență în Ştiințe Naturale a d-rei Maria Celan, Universitatea Mihăileană din Iaşi, 5 noiembrie 1938

În curând Republica Franceză îi conferă Diploma de Doctor în Ştiințe naturale. (Fig. nr. 6)

RÉPUBLIQUE FRANÇAISE.

Diplôme de Docteur ès Sciences naturelles.

Le Ministre de l'Éducation nationale,

Le Ministre de l'Éducation nationale,

A. Bonnard

PARIS

Fig. nr. 6 – Diploma de Doctor în Ştiințe naturale, de la Paris, Franța, din 12 octombrie 1942 / 5 ianuarie 1943

Le Ministère de l'Education nationale,

Vu le Certificat d'aptitude au grade de Docteur es Sciences naturelles accordée le 3 Janvier 1941, par les Professeurs de la Faculté des Sciences de Paris, Academie de Paris a mademoiselle Célan Marie, née à Salcea, Roumanie le 20 Novembre 1897.

Vu l'approbation donnè à ce Certificat par le Recteur de la dite Académie.

Ratifiant le susdit Certificat.

Donne par les présentes, à M-elle Célan le Diplôme de Docteur es Sciences naturelles, *pour en jouir avec les droits et prérogatives qui y sont attachés par les lois, décrets et réglements.*

Fait à Paris, sous le Sceau du Ministère de l'Education nationale,
le 12 OCTO 1942

Pour expedition enforme:

Le Directeur de l'Enseignment supérieur,
ss / indescifrabil

ştampilă rotundă

Le Ministre de l'Education nationale,
Signé: A. Bonnard

Delivré par le Recteur de l'Académie PARIS
5 JAN. 1943

ss / indescifrabil
Signature de l'Impétrant M. Celan / Nr.26

Mariei Celan i se emite şi următorul certificat de către Republica Populară Română, Primăria Municipiului Iaşi, cu nr. 5/1680/1948, la 19 august 1948 (Fig. nr. 7):

Noi, Primarul Municipiului Iaşi, certificăm că D-ra CELAN MARIA, născută în Comuna Salcia Județ Soroca la 20 Noiembrie 1898 domiciliul în Iaşi str. Sft. Atanasie nr. 16 din părinții, Ioan şi Feodosia, este de cetățenie română.

Acest certificat se eliberează la cerere, spre a-i servi la completare de acte.

Iaşi 19 august 1948.

PRIMAR, *semnătură indescifrabilă*

ştampilă rotundă

Secretar General, *semnătură indescifrabilă*

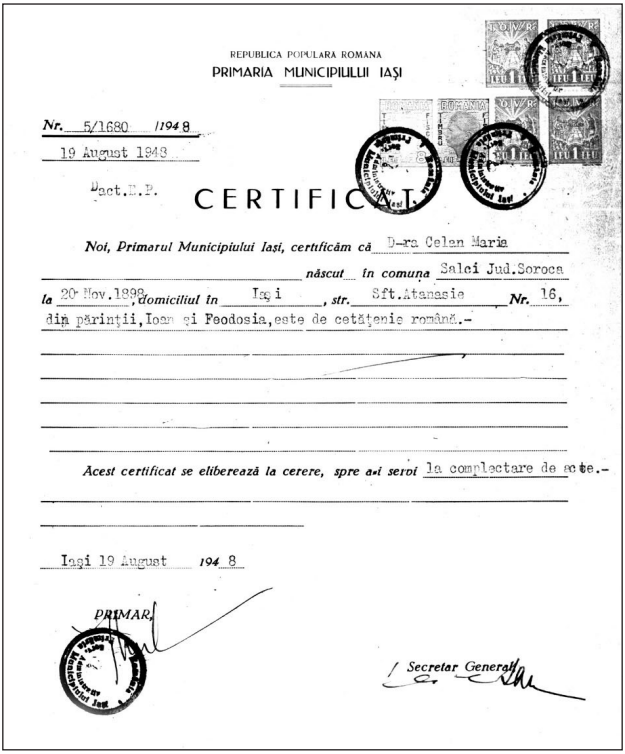

REPUBLICA POPULARA ROMANA
PRIMARIA MUNICIPIULUI IAŞI

Nr. 5/1680 /1948
19 August 1948

Pact.M.P.

CERTIFICAT

Noi, Primarul Municipiului Iaşi, certificăm că D-ra Celan Maria
născut în comuna Salci Jud.Soroca
la 20 Nov.1898, *domiciliul în* Iaşi, *str.* Sft.Atanasie *Nr.* 16,
din părinţii, Ioan şi Feodosia, este de cetăţenie română.-

Acest certificat se eliberează la cerere, spre a-i servi la completare de acte.-

Iaşi 19 August 1948

PRIMAR

/ Secretar General

Fig. nr. 7 – Certificat al Primăriei Municipiului Iaşi, nr. 5/1680 / 1948 (19 august 1948)

Prin adresa Universităţii „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi, Rectoratul, nr. 6005 din 13 octombrie 1949 (Fig. nr. 8), d-rei Maria Celan, Facultatea de Ştiinţe Naturale, i se aduce *la cunoştinţă că prin Decizia M.I.P. nr. 187.190/949, aţi fost încadrată cu titlul de Conferenţiar la disciplina Morfologia plantelor de la Catedra de Botanică de la Facultatea de Şt. Naturale a acestei Universităţi.*

Rector, / ss/Jean Livescu
Director de Studii,/ ss/V. Ababei
Director ad-tiv, / ss/Petru Pascaru,/
Pentru conformitate: O. Dumitru

ştampilă rotundă

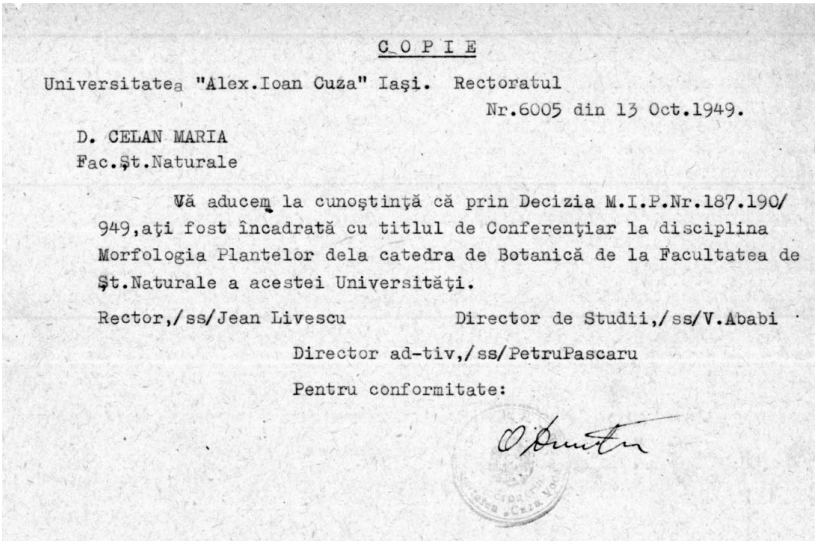

C O P I E

Universitatea "Alex.Ioan Cuza" Iaşi. Rectoratul
Nr.6005 din 13 Oct.1949.

D. CELAN MARIA
Fac.St.Naturale

Vă aducem la cunoştinţă că prin Decizia M.I.P.Nr.187.190/949,aţi fost încadrată cu titlul de Conferenţiar la disciplina Morfologia Plantelor dela catedra de Botanică de la Facultatea de St.Naturale a acestei Universităţi.

Rector,/ss/Jean Livescu Director de Studii,/ss/V.Ababi

Director ad-tiv,/ss/PetruPascaru

Pentru conformitate:

Fig. nr. 8 – Copie a Universității „Alexandru Ioan Cuza" Iaşi, Rectoratul, nr. 6005 din 13 octombrie 1949 privind Decizia de încadrare cu titlul de conferențiar la disciplina Morfologia Plantelor de la Facultatea de Ştiințe Naturale

Printre documentele personale ale Mariei Celan s-au păstrat, autograf sau dactilografiat, probabil din jurul anului 1949, o prezentare a Studiilor, un enunț al Titlurilor şi funcțiunilor şi câteva Liste cu lucrările sale asupra florei algale de la litoralul românesc al Mării Negre.

Un an mai târziu, Ministerul Învățământului Public, Universitatea din Iaşi, Rectoratul, Serviciul Cadre, certifică mai complet cu nr. 3054, la 1 noiembrie 1950 (Fig. nr. 9).

Un alt document precizează:

Tov. CELAN MARIA, a funcționat la Universitatea Iaşi, după cum urmează:

1) Numită asistent la 1 ianuarie 1927 dec. nr. 17430/17.feb.1927.

2) Înaintată asistent cu titlul provizoriu la 20 iunie 1931 dec. nr. 83.749 din iunie 1931.

3) De la 1 noiembrie 1936 are delegație de şef de lucrări la Laboratorul de Botanică, adresa Fac. Ştiințe nr. 559/1936 – decizia Ministerului nr. 180.448/1936.

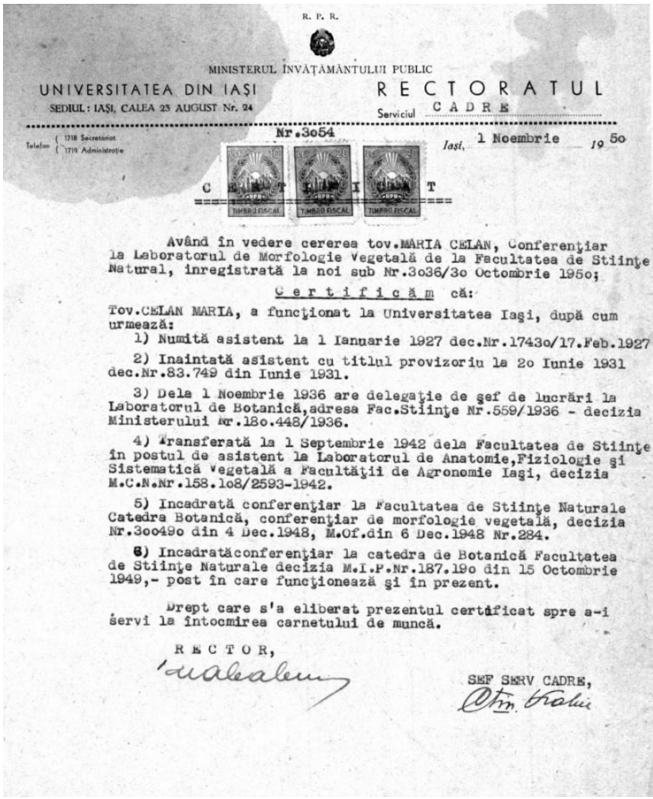

R. P. R.

MINISTERUL ÎNVĂŢĂMÂNTULUI PUBLIC

UNIVERSITATEA DIN IAŞI — SEDIUL: IAŞI, CALEA 23 AUGUST Nr. 24

RECTORATUL — Serviciul CADRE

Telefon (1318 Secretariat, 1319 Administrație)

Nr. 3054 — Iaşi, 1 Noembrie 1950

CERTIFICAT

Având în vedere cererea tov. MARIA CELAN, Conferenţiar la Laboratorul de Morfologie Vegetală de la Facultatea de Stiinţe Natural, înregistrată la noi sub Nr. 3036/30 Octombrie 1950;

Certificăm că:

Tov. CELAN MARIA, a funcţionat la Universitatea Iaşi, după cum urmează:

1) Numită asistent la 1 Ianuarie 1927 dec. Nr. 1743o/17. Feb. 1927

2) Înaintată asistent cu titlul provizoriu la 2o Iunie 1931 dec. Nr. 83.749 din Iunie 1931.

3) Dela 1 Noembrie 1936 are delegaţie de şef de lucrări la Laboratorul de Botanică, adresa Fac. Stiinţe Nr. 559/1936 - decizia Ministerului Nr. 18o.448/1936.

4) Transferată la 1 Septembrie 1942 dela Facultatea de Stiinţe în postul de asistent la Laboratorul de Anatomie, Fiziologie şi Sistematică Vegetală a Facultăţii de Agronomie Iaşi, decizia M.C.N. Nr. 158.1o8/2593-1942.

5) Incadrată conferenţiar la Facultatea de Stiinţe Naturale Catedra Botanică, conferenţiar de morfologie vegetală, decizia Nr. 3oo49o din 4 Dec. 1948, M.Of. din 6 Dec. 1948 Nr. 284.

6) Incadrată conferenţiar la catedra de Botanică Facultatea de Stiinţe Naturale decizia M.I.P. Nr. 187.19o din 15 Octombrie 1949,- post în care funcţionează şi în prezent.

Drept care s'a eliberat prezentul certificat spre a-i servi la întocmirea carnetului de muncă.

RECTOR,

SEF SERV CADRE,

Fig. nr. 9 – Certificatul nr. 3054 al Universității din Iaşi, din 1 noiembrie 1950, privind funcțiile deținute până la acea dată

4) Transferată la 1 septembrie 1942 de la Facultatea de Ştiinţe în postul de asistent la Laboratorul de Anatomie, Fiziologie şi Sistematică Vegetală a Facultăţii de Agronomie Iaşi, decizia M.C.N. nr. 158.108/2593–1942.

5) Încadrată conferenţiar la Facultatea de Ştiinţe Naturale, Catedra Botanică, conferenţiar de morfologie vegetală, decizia nr. 300.490 din 4 dec. 1948, M. Of. din 6 dec. 1948 nr. 284.

6) Încadrată conferenţiar la Catedra de Botanică, Facultatea de Ştiinţe Naturale, decizia M.I.P. nr. 187.190 din 15 oct.1949, – post în care funcţionează şi în prezent.

Drept care s'a eliberat prezentul certificat spre a-i servi la întocmirea carnetului de muncă.

RECTOR, semnătură indescifrabilă

ŞEF SERV. CADRE, semnătură indescifrabilă

În acelaşi an, deloc surprinzător, Sindicatul din Ministerul Învățământului, Secția Sindicală Universitară Iaşi, transmite prin adresa 23/II/1950:

Către,

Tov. Celan Maria

Conform Procesului Verbal Nr. 3 din 27/I/950, vi se aduce la cunoştință că ați fost evidențiată de către Secția Sindicală a Salariaților din Învățământ Iaşi.

Pentru Activitate Sindicală dusă în mod deosebit şi constant, pentru Comisia de Perfecționare Profesională.-

PREŞEDINTE, semnătură indescifrabilă

ştampilă rotundă

SECRETAR, semnătură indescifrabilă

Apoi, tov. Maria Celan, conferențiar, este înştiințată prin adresa nr. 382 din 26 mai 1951 că în conformitate cu decizia M.I.P. nr. 36.238/1951, *ați fost încadrat*[ă] *la Universitatea Iaşi, Facultatea de şt. Naturale* [pe] *postul de conferențiar disciplina de Morfologia plantelor catg. XIII/1 salar lunar de lei 22.200 pe data de 1 mai 1951.*

RECTOR, ss. J. Livescu, semnătură indescifrabilă

ştampilă rotundă

DIRECTOR DE STUDII, ss. V. Ababei
ŞEF SERV. CADRE

Universitatea C.I. Parhon, prin Serviciul Cadre, trimite, cu nr. 14670 din 14 septembrie 1956, în copie, Facultății de Ştiințe Naturale, ordinul Ministerului Învățământului nr. 1.705/ 1956, pentru a se conforma, Rector, (ss) N. Sălăgeanu, Şef serviciu cadre, (ss) Marin: R.P.R., Ministerul Învățământului, Ordin al Ministrului Învățământului din anul 1956, nr. 1.705, Despre trecerea tov. Conf. Celan Maria, de la Inst. Pedagogic Bucureşti la Fac. de Ştiințe Naturale Bucureşti.

Nr. 1705 din 10 sept. 1956 Bucureşti

Având în vedere disp. H.C.M. nr. 3582/1953 şi ale regulamentului Înv. Sup. Din 22 iunie 1954,

Locțiitorul Ministrului

D I S P U N E:

1. Tov. Maria Celan, conferențiar la Inst. Pedagogic Bucureşti, catedra de Ştiințe. Naturale, se trece pe data de 1 septembrie 1956, conferențiar la Fac. de Ştiințe Naturale din Cadrul Universității „C.I.Parhon".

2. Se degrevează de sarcini didactice pentru muncă de cercetare la Stațiunea Agigea

3. Direcția Generală a Înv. Superior va aduce la îndeplinire dispozițiunile prezentului ordin.

Locțiitor al Ministrului, L.S. ss C. Drăgulescu
ptr.conf. ss/. Bazac, pt.conf. semnătură indescifrabilă
ştampilă rotundă

Ca urmare, Ministerul Afacerilor Interne / Direcțiunea Generală a Miliției, TIP B No. 032163, acordă o AUTORIZAȚIE SPECIALĂ (Fig. nr. 10) pentru acces, circulație şi domiciliere în fâşia raioanelor de frontieră sau în fâşia interzisă, INTERES DE SERVICIU, eliberată la 11 aprilie 1956, valabilă până la unsprezece iulie 1956.

Cetățeanul *CELAN MARIA*
Fiul lui *FEODOSIA* şi al *ŞTEFAN*
Domiciliat în com. *Buc.* Raion ... Strada *Grădina Botanică* No. ... se deplasează în localitățile: fâşie interzisă din raioanele *Tulcea, Istria, Medgidia, Negru Vodă şi porturi.*

Se legitimează cu Bul. de Identit. Seria S.S. No. 172467 emis de Mil. Iaşi
Şeful organului de Miliție

semnătură indescifrabilă
ştampilă rotundă

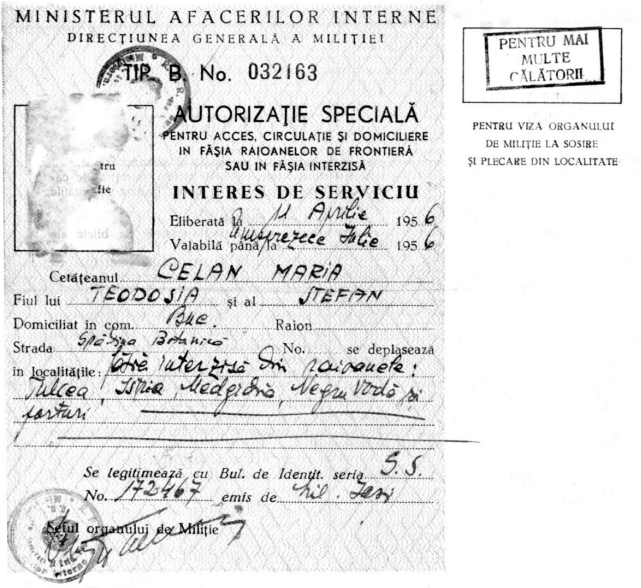
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
DIRECŢIUNEA GENERALĂ A MILIŢIEI
TIP B. No. 032163
AUTORIZAŢIE SPECIALĂ
PENTRU ACCES, CIRCULAŢIE ŞI DOMICILIERE IN FÂŞIA RAIOANELOR DE FRONTIERĂ SAU IN FÂŞIA INTERZISĂ
INTERES DE SERVICIU
Eliberată la 11 Aprilie 1956
Valabilă până la unsprezece Iulie 1956
Cetăţeanul CELAN MARIA
Fiul lui TEODOSIA şi al ŞTEFAN
Domiciliat în com. Rădăuţi Raion
Strada Spiridon Brânzei No. se deplasează
în localităţile: Zona interzisă din raionul:
Sulina, Sfîntu Gheorghe, Nufăru Vadu şi
Sfîntu
Se legitimează cu Bul. de Identit. seria S.S.
No. 172467 emis de Mil. Iaşi
Semnătura organului de Miliţie
PENTRU MAI MULTE CĂLĂTORII
PENTRU VIZA ORGANULUI DE MILIŢIE LA SOSIRE ŞI PLECARE DIN LOCALITATE

Fig. nr. 10 – Autorizaţia specială TIP B Nr. 032163 pentru acces, circulaţie şi domiciliere în fâşia raioanelor de frontieră sau în fâşia interzisă *(Interes de serviciu)*

Tot Universitatea „Al.I. Cuza", Rectoratul, cu sediul în Calea 23 August nr. 11, Iaşi, prin scrisoarea nr. 1350 din 9 martie 1956, o înştiinţează pe Tov. conf. Maria Celan (cu colectivul), la Institutul Pedagogic superior, Şoseaua Panduri nr. 90 – Bucureşti (Fig. nr. 11):

Universitatea „Al.I. Cuza" din Iaşi, proiectează să organizeze în zilele de 28–30 iulie a.c. o sesiune ştiinţifică jubiliară cu ocazia împlinirii a 30 de ani de la înfiinţarea Staţiunii Zoologice Marine de la Agigea, fondată de către prof. Ioan Borcea în anul 1926. [4]

Ţinând seama de legăturile dv. cu Staţiunea de la Agigea şi interesul ce-l arătaţi pentru cercetarea vieţii din Marea Neagră, Vă rugăm să participaţi la această sesiune, prezentând totodată comunicări atât dv. cât şi colectivul pe care-l conduceţi.

Comunicările vor fi publicate într-un volum jubiliar al Staţiunii Zoologice Agigea.

[4] Staţiunea Zoologică Marină „Profesor Ioan Borcea" a fost sărbătorită la împlinirea a 30 [9; 20), 40 (1; 10] şi 70 de ani [21; 22].

Vă rugăm a ne face cunoscut pe adresa Rectoratului Universităţii Iaşi – Secretariatul ştiinţific, până cel târziu la 1 aprilie a.c., atât titlul comunicărilor cât şi volumul lor aproximativ.

RECTOR, semnătură indescifrabilă

ştampilă rotundă

În urma solicitării, Maria Celan a participat cu siguranță la sesiunea menționată, cu comunicări de algologie marină.

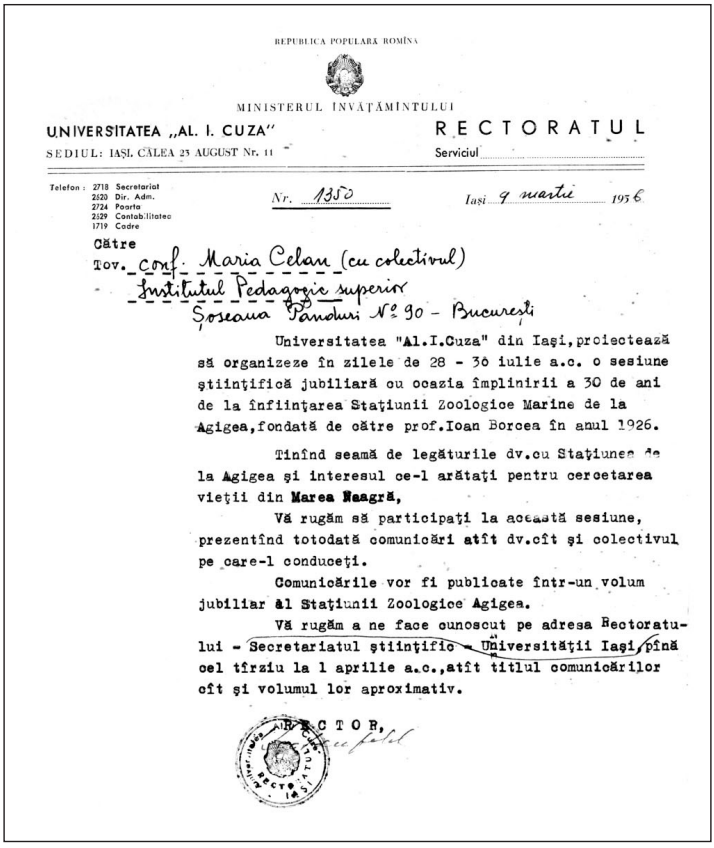

REPUBLICA POPULARĂ ROMÎNĂ

MINISTERUL ÎNVĂŢĂMÎNTULUI

UNIVERSITATEA „AL. I. CUZA" — RECTORATUL

SEDIUL: IAŞI. CĂLEA 23 AUGUST Nr. 11 — Serviciul

Telefon: 2718 Secretariat, 2520 Dir. Adm., 2724 Poarta, 2529 Contabilitatea, 1719 Cadre

Nr. 1350 — Iaşi 9 martie 1956

Către
Tov. conf. Maria Celan (cu colectivul)
Institutul Pedagogic superior
Şoseaua Panduri Nr. 90 – Bucureşti

Universitatea "Al.I.Cuza" din Iaşi, proiectează să organizeze în zilele de 28 - 30 iulie a.c. o sesiune ştiinţifică jubiliară cu ocazia împlinirii a 30 de ani de la înfiinţarea Staţiunii Zoologice Marine de la Agigea, fondată de către prof. Ioan Borcea în anul 1926.

Ţinînd seamă de legăturile dv. cu Staţiunea de la Agigea şi interesul ce-l arătaţi pentru cercetarea vieţii din **Marea Neagră**,

Vă rugăm să participaţi la această sesiune, prezentînd totodată comunicări atît dv. cît şi colectivul pe care-l conduceţi.

Comunicările vor fi publicate într-un volum jubiliar al Staţiunii Zoologice Agigea.

Vă rugăm a ne face cunoscut pe adresa Rectoratului – Secretariatul ştiinţific – Universităţii Iaşi, pînă cel tîrziu la 1 aprilie a.c., atît titlul comunicărilor cît şi volumul lor aproximativ.

RECTOR,

Fig. nr. 11 – Invitația Universității „Alexandru I. Cuza" nr. 1350 din 9 martie 1956 de participare la sesiunea jubiliară cu ocazia împlinirii a 30 de ani de la înființarea Stațiunii Zoologice Marine de la Agigea (1926)

Şi tot în 1956, Ministerul Învățământului, prin Cabinetul Ministrului, transmite Mariei Celan, la Institutul Pedagogic Bucureşti, de pe strada Panduri nr. 90, în copie, cu nr. 40.307/ 1956, adresa Academiei R.P.R., privind memoriul său:

Academia R.P.R.
Cabinetul Secretarului Prim.
Nr. 16268/1956.-

Către MINISTERUL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI
Cabinetul tov. Ministru Ilie Murgulescu [5]

Referitor la memoriul tov. conf. Maria Celan trimis Academiei spre cercetare, avem onoare a vă comunica următoarele:

Tov. conf. Maria Celan care este specialistă în studiul algelor marine şi-a început activitatea la staţiunea marină de la Constanța şi staţiunea zoologică Agigea. (Fig. nr. 12)

Din anul 1950 a continuat studiile de specialitatea lucrând în cadrul Universității din Iaşi. Institutului pedagogic Bucureşti şi Institutului de cercetări geografice Bucureşti.

După înființarea Comisiei de hidrologie pe lângă Prezidiul Academiei R.P.R. a solicitat să fie numită colaboratoare la această unitate.

Întrucât nu se putea imobiliza un post de cercetător pentru studiul unui grup redus de plante nu s-a putut satisface cererea.

Pentru valorificarea cercetărilor sale privind studiul anatomic, fiziologic şi sistematic al algelor marine considerăm că rezultatele acestora pot fi publicate în Buletinul ştiințific de specialitatea al Academiei R.P.R.

În limita fondurilor disponibile şi a necesităților Comisiei de hidrologie, urmează a fi angajată cu muncă în acord pentru studiile de specialitate.-

SECRETAR PRIM AL ACADEMIEI R.P.R. ss. Acad. Şt. Milcu
Pt. conf. semnătură indescifrabilă

[5] Ilie G. Murgulescu (1902 –1991), chimist (chimie fizică) şi politician român, ministru al învățământului (1953–1956 şi 1960–1963), preşedinte al Academiei Române (1960–1963). (Wikipedia)

Universitatea „C.I. Parhon” / Serviciul Rectorat, din Bucureşti acordă Mariei Celan, domiciliată atunci în Bucureşti, şoseaua Cotroceni nr. 32, raionul Gh.Gh. Dej, 10.07.1958, printr-un ORDIN DE SERVICIU Nr. 617, vizele trimestriale pe anii 1958, trim. III + IV şi 1959, trim. I, pentru acces în porturile Constanța, Sulina şi Midia, prin Rectorul Iorgu Iordan (Fig. nr. 13).

R. P. R.

Nr. 617
DATA 10.07.1958

UNIVERSITATEA „C. I. PARHON"
B-dul 6 MARTIE Nr. 64
BUCUREŞTI
TELEFON :

Serviciul R E C T O R A T

ORDIN DE SERVICIU NR. 617

VIZA TRIMESTRIALA

Anul 1958
Trim.III

Anul 1958
Trim.IV

Anul 1959
Trim.I

Anul 1959
Trim.II

Tov. CELAN MARIA
Funcţia: CONFERENTIAR
Domiciliul: Oraş BUCUREŞTI
Strada: SOŞEAUA COTROCENI nr.32
Raionul Gh.GH.DEJ
Buletin de Identitate nr.55267
Seria G.S. Nr.172467 Miliţia
Jud. Iaşi
Are acces în porturile: Constanţa; Sulina; [redacted], şi Midia.

RECTORUL UNIVERSITATII,

Şeful Serviciului Cadre,

Fig. nr. 13 – Ordinul de serviciu nr. 617 din 10.07.1958 cu vizele trimestriale pentru anii 1958 (trim. III şi IV) şi 1959 (trim. I şi II)

Fig. nr. 12 – Maria Celan la malul Mării Negre

O scrisoare dactilografiată, nedatată, redă nedumerirea şi insatisfacția pentru injustițiile suferite nemotivat:

Domnule Ministru.

Subsemnata, Maria Celan, asistentă la Laboratorul de Botanică al Universității din Iaşi dela data de 1 Ianuarie 1927 şi şef de lucrări cu delegație dela 1 Noembrie 1936, am fost scoasă din acest din urmă post, fiind înlocuită de colegul meu, D-l M. Răvăruț, asistent la acelaşi laborator.

Având peste 14 ani de serviciu, am nu numai o vechime mult mai mare în laborator decât colegul meu D-l Răvăruț, ci şi lucrări ştiințifice originale mult mai numeroase.

Domnule Ministru, un om conştient de demnitatea sa se găseşte totdeauna într'o situațiune penibilă când este silit de împrejurări să-şi expună meritele sale şi să se compare cu alții; sunt însă obligată să-mi apăr drepturile, de aceia să-mi îngăduiți să vă aduc la cunoştință cele ce urmează:

1.-Majoritatea lucrărilor efectuate de mine au fost publicate după cum se vede din lista alăturată, în reviste străine de specialitate, deci în mod sigur trecute prin ciurul competințelor de autoritate şi în afară de orice discuție.

2.-Stagiul îndelungat în laboratoare străine: acel al muzeului de Istorie Naturală din Viena, precum şi al Institutului Botanic din acelaşi oraş (Februarie-August 1934); Laboratorul de Criptogamie al Muzeului de Istorie Naturală din Paris; Laboratorul de Biologie Vegetală al Domnului Profesor Mangenot şi acel de renume mondial al Domnului Profesor Guilliermond (Sorbona, P.C.B.); Laboratoarele Maritime dela Dinard, Roscoff şi Villefranche sur mer (Martie 1937-Iulie 1941) a făcut ca astăzi să fiu singura în laboratorul de Botanică al Universității din Iaşi, care posed complect technica microscopică şi experiența lucrului de laborator.

3.-Dela toate instituțiile unde am lucrat s'au primit de către direcțiunea Laboratorului de Botanică din Iaşi referințele cele mai elogioase atât în ceiace priveşte capacitatea mea de lucru, cât şi în ceiace priveşte rezultatele obținute în urma cercetărilor mele ştiințifice.

Domnul Profesor Papp, directorul sus numitului laborator, nu poate nega acest lucru.

4.-Plecând în străinătate pentru studii, fără nici un ajutor din partea Statului, sau a Universității, fără nici o recomandare din partea nimănui, am obținut în scurt timp şi numai prin merit propriu bursa Arconati-Viscont din partea Universității din Paris, bursă care constituie un titlu. Astfel am putut să-mi continui cercetările şi să-mi termin teza pentru obținerea gradului de doctor în ştiințe naturale la Universitatea din Paris (doctorat de Stat).

5.-Specializată mai ales în lucrările de Cytologie şi Hystologie, credeam că voiu fi de cel mai mare folos pe lângă catedra de Botanică din Iaşi, care este nu numai o catedră de Botanică sistematică, ci de Botanică generală căci lucrările practice de Cytologie şi Anatomie Vegetală s'au făcut întotdeauna şi se fac paralel cu cursurile din aceiaşi materie.

Modul cum s'a procedat la înlocuirea mea prin D.l Răvăruț este cât se poate de jignitor pentru mine şi susțin, domnule Ministru, că hotărârea luată de Consiliul Facultății la 2 Iunie a.c. cu privire la această înlocuire, este nedreaptă.

Dacă în Consiliul Facultății de Ştiințe s'ar fi făcut un raport imparțial asupra lucrărilor, meritelor şi activității mele ştiințifice, în comparație cu acele ale D-lui Răvăruț, hotărârea luată de Consiliu ar fi trebuit să fie cu totul alta. Dar, în raportul citit de Dl. Papp, director al Laboratorului de Botanică, raport prin care Dsa. făcea recomandarea D-lui Răvăruț în postul de şef de lucrări al aceluiaşi laborator, nici nu se pomenea de mine, care ocup cu delegație acest post de mai bine de 5 ani. Numai datorită intervenției Domnului Profesor Myller, care a cerut lămuriri precise asupra valorii ştiințifice a lucrărilor Domnului Răvăruț şi a subsemnatei, precum şi în urma intervenției Domnului Profesor Botez, care a susținut că eu am lucrări mai numeroase şi superioare celor a Domnului Răvăruț, chestiunea numirii D-lui Răvăruț în postul de şef de lucrări a fost pusă în discuție.

D-l Profesor Papp n'a dat informații precise asupra lucrărilor mele ştiințifice, arătând numai că n'aş avea lucrări de Sistematică. Toate lucrările mele, după părerea Dsale ar fi lucrări de fiziologie. Ori, specialişti imparțiali ar putea face un raport asupra studiilor mele de Botanică Sistematică pe care le-am făcut asupra florei Mării Negre. De altfel asupra acestor lucrări există referatete publicate în reviste străine, referate făcute de către cel mai mare cunoscător al florei Mării Negre – Profesorul Voronihin.[6]

Care a fost rezultatul Consiliului Facultății de Ştiințe în chestiunea recomandării D-lui Răvăruț în postul de şef de lucrări la Laboratorul de Botanică? Iată-l după informațiunile ce le am (informațiuni strict corecte): 5 voturi au fost pentru recomandarea D-lui Răvăruț ca şef de lucrări, 5 voturi au fost pentru amânarea recomandării, un vot a fost contra recomandării. Deşi rezultatul votului este clar, adică numai 5 din 11 voturi au fost exprimate pentru recomandare, totuşi D-l Răvăruț a fost recomandat să fie numit şef de lucrări. Această recomandare s'a făcut cu toate că D-l Profesor Myller a atras atenția D-lui Decan şi Consiliului că D-l Răvăruț n'a obținut decât 5 voturi din 11 şi că în realitate a fost respins.

Iată cum s'a procedat, Domnule Ministru. Recomandarea aceasta a fost înaintată Senatului Universitar şi confirmată de acesta. Senatul, care are însă în primul rând misiunea să controleze îndeplinirea formelor legale, n'a putut lua cunoştință exactă de modul cum s'a procedat la votare, deoarece procesul verbal

---

[6] Nikolai Nikolaevici Voronihin (1882–1956), hidrobiolog, algolog, micolog şi fitopatolog rus, doctor în ştiințe biologice (1934), profesor (1939), laureat al premiului V.L. Komarov (1952), participant la expediții ştiințifice în Crimeea, coasta caucaziană a Mării Negre, Georgia, regiunea Leningrad [fost Petrograd, Leningrad în perioada sovietică, St. Petersburg actualmente], Karelia, peninsula Kola, Uralii de Nord, Altai şi Iakuția, autor a peste 165 lucrări ştiințifice publicate.

a şedinţei Consiliului Facultăţii n'a fost trimis spre semnare Domnului Profesor Myller, care ar fi putut semnala neregula.

Domnule Ministru, din momentul întoarcerii mele din străinătate, şi a reluării serviciului în postul ce[-]*l ocup în Laboratorul de Botanică, m'am lovit în mod sistematic de procedee incalificabile de a mi se contesta orice drept şi orice merit. Orice încercare din partea mea să apelez la persoanele în drept de a interveni, au rămas fără nici un rezultat: Rectorul Universităţii a refuzat să-mi acorde o audienţă oridecâte ori i-am cerut-o. Aceiaşi atitudine a avut-o faţă de mine, ... în ultimul timp şi Domnul Decan al Facultăţii de Ştiinţe – Profesor St. Procopiu.*

Cred că orice om cu conştiinţă dreaptă nu va nega că azi în Laboratorul de Botanică s'a ajuns la o situaţie paradoxală.

Subsemnata având 14 ani şi jumătate de serviciu, lucrări ştiinţifice de valoare recunoscută în străinătate, teză trecută în mod strălucit la Universitatea din Paris având o formaţiune ştiinţifică complectă, nu sunt încă nici măcar asistentă definitivă, ba mai sufăr şi o retrogradare, fiind scoasă din postul de şef de lucrări pe care-l ocup cu delegaţie. Retrogradarea aceasta a mea s'a făcut, cum se vede din cele expuse mai sus, nu pe bază de drepturi, ci pe bază de lipsă de pregătire ştiinţifică suficientă.

... D-l Răvăruţ ... şi să fie recomandat ca şef de lucrări în locul meu. Iar după cum se vede din lista de lucrări alăturată, D-l Răvăruţ nu posedă, în afară de teza prezentată şi susţinută la Facultatea de Ştiinţe a Universităţii din Iaşi, decât două note originale.

Tot aşa de limpede este şi faptul că nu era nici decum nevoie să se pună în discuţie valoarea lucrărilor mele sau a pregătirii mele ştiinţifice. Era mult mai simplu ca Domnul Profesor Papp să declare că nu mă poate menţine în postul de şef de lucrări deoarece n'am fost definitivată, ca asistentă.

Dar D-sa a evitat să releveze acest lucru în faţa Consiliului, că, relevându-l, ar fi trebuit în acelaş timp să dea o explicaţie asupra modului cum s'a procedat pentru ca subsemnata să nu fi putut obţine până în prezent definitivarea în postul de asistent, definitivare la care aveam demult tot dreptul.

Domnule Ministru, îndrăznesc să afirm că starea de lucruri din Universitate este de natură de a descuraja voinţa cea mai hotărâtă pentru bine şi pentru muncă. O anchetă ordonată de Domnia-Voastră şi condusă de personaje imparţiale şi desinteresate, ar avea efectul să amintească celor ce uită calea judecăţii drepte.[7]

[7] Am trăit întocmai acelaşi sentiment de frustrare în decursul activităţii proprii desfăşurate în perioada 1970–1989 [7, p 147].

Tot nedatat este un *Memoriu asupra activităţii didactice şi ştiinţifice*, din care rezultă, printre altele, următoarele precizări autografe:

Am fost numită asistentă-suplinitoare la 1 Ianuarie 1927 la Lab. de Botanică al Fac. de Ştiinţe secţ. Şt. Naturale, asistentă cu titlu provizoriu la 20 Iunie 1935. Numită cu delegaţie în postul de şef de lucrări la 1 Noembrie 1936.

Ca asistentă am participat la lucrările practice de Anatomie şi sistematică a plantelor cu studenţii anului I şi II. Am participat, iar în lipsa asist. C. Papp, plecat în străinătate, am condus lucrările de Anatomie şi sistematica plantelor cu studenţii anul I Farmacie. Ca şef de lucrări cu delegaţie am condus lucrările practice de Anatomie şi sistematica plantelor cu studenţii anului I şi II de la Şt. Naturale. Am suplinit pe Prof. A. Popovici bolnav, la cursurile de Anatomia plantelor în anul şcolar 1935–1936.

Prin decizia Consiliului profesoral din 2 Iunie 1942, am fost scoasă din postul de şef de lucrări şi înlocuită cu M. Răvăruţ ... Ca urmare a persecuţiilor am fost transferată pe data de 1 Septembrie 1942 în postul de asistent la Laboratorul de Anatomia şi Fiziologia plantelor de la Fac. de Agronomie. Acolo am fost din nou numită ca şef de lucrări la 1 Decembrie 1942. ... Am fost încadrată în toamna anului 1948 cu titlul de conferenţiar la disciplina Morfologia plantelor pe lângă Catedra de Botanică a Fac. de Şt. Naturale ...

Am întreprins lucrări asupra florei algologice a Mării Negre de la litoralul românesc încă din anii 1932–1933. Cheltuieli de deplasări zile de mare, de ieşire în mare şi de dragare le-am plătit din leafa mea de asistent. Nu am putut niciodată duce la sfârşit aceste lucrări din lipsă de utilaj necesar şi din cauza că am fost totdeauna sabotată de tov. Sergiu Cărăuşu care efectiv a condus totdeauna şi conduce Staţiunea de la Agigea -

Cu eforturi enorme, am reuşit să obţin minimum de rezultat ...

Totuşi am publicat o serie de note consemnate în lista alăturată de lucrări.

Lucrarea principală pe care am făcut-o este teza mea de doctorat „Cercetări citologice asupra algelor roşii" [11, 12], *asupra cărei posed aprecieri la Universitatea din Paris în anii 1937–40. Am lucrat de asemenea la Muzeul de Istorie Naturală din Paris publicând în continuare date asupra algelor din marea Neagră.* [de la influenţa limbii franceze pe care o vorbea perfect = mer Noire]

În decursul şederii mele în Franţa, am lucrat de asemenea la staţiunile de biologie de la Dinard, Roscof şi Villefranche sur mer.

Datele la care au fost publicate lucrările mele arată că atunci când am avut condițiile de lucru şi liniştea necesară 1937–1940 am lucrat cu randament normal. [sic]

Dar există şi altfel de semeni. Se poate şi altcum. Astfel, demne de interes din punct de vedere al istoriei ştiinței ne apar ca două anexe (nr. 2 şi 3), poate la raportul înaintat în urma memoriului de mai sus, şi anume cele două scrisori ale profesorului Emanoil C. Teodorescu.[8]

Prima este datată 19 februarie 1942:

Domnişoară Celan,

Printr-o indiscreție delicată şi binevoitoare, mi se aduce la cunoştință surprinzătoarea d-tale demisiune din învățământul universitar. Eu înțeleg prea bine că trebuie să fie la mijloc o atingere gravă a mândriei d-tale personale, jignită de „învârtelile" uricioase a unei părți din personalul nenorocitului nostru mediu, zis, vai, învățământ „superior" Nu este nici locul nici momentul potrivit să insist asupra împrejurărilor ce au provocat adânca d-tale nemulțumire, căci ar trebui să scriu prea mult. Înțeleg poate mai bine decât mulți alții exasperarea ce te-a cuprins. Totuşi te rog să asculți sfatul meu părintesc şi să-ți retragi momentan demisia: omul îşi face mai întâi în aceeaşi ogradă ori în altă parte o altă casă şi numai după aceea dărâmă pe cea veche, car il y a une mesure en toutes choses. Dacă totuşi vei vedea că viața îți este amărâtă în laboratorul acela, să nădăjduim că se va putea găsi mai târziu vre-o soluționare, care să nu întrerupă continuitatea d-tale în învățământul superior; nu este bine ca atâta experiență ştiințifică, acumulată cu râvnă şi cheltuială de inteligență să se piardă aşa de uşor, ca iarba câmpului. Nu crede că numai d-ta te împiedici de reaua voință omenească: Je tremble d'horreur à evoquer mes souvenirs. Trebuie să înveți a te împotrivi, mais il faut de l'airain pour resister, căci altfel faci bucurie mare intriganților când te văd doborâtă.

Fii sănătoasă, E. Teodorescu

Cea de a doua datează din 7 aprilie 1942

[8] Emanoil Constantin Teodorescu (1866–1949), botanist şi fiziolog vegetal român, membru titular al Academiei Române (1949), Cuvânt introductiv (portret, biografie, bibliografie) de N. Sălăgeanu. (Wikipedia)

Domnişoară Celan,

Primesc astăzi scrisoarea, ce mi-ai trimis Sâmbătă; îți mulțumesc pentru urări, precum şi pentru bunele d-tale sentimente. Regret mult că împrejurările actuale te-au împiedicat să vii în vacanța aceasta la Bucureşti, căci pe deoparte te-ai fi îndepărtat, cel puțin pentru câtăva vreme de un mediu ambiant urâcios şi fățarnic şi „mal odorant", iar pe de altă parte am fi putut să vorbim despre lucruri mai liniştitoare; căci mă simt mult afectat de starea d-tale sufletească, care are o enormă acțiune deprimantă asupra sănătății fizice. Nu trebuie să te laşi copleşită de împrejurări; odată ce ai înțeles că nu trebuie să pui nici un temei pe oamenii de acolo, nu-ți serveşte la nimic să te mai gândeşti la trecut şi la cele petrecute.

Îmi dai o veste bună, înştiințându-mă că treci la Agronomie, unde vei avea de a face cu un om liniştit. …

Sănătate multă! E.C. Teodorescu

Regretabil fără destinatar şi tot nedatat este şi documentul olograf al Mariei Celan, de 37 de pagini (din care lipsesc paginile 17–19 şi 26–28) care prezintă stări de fapt greu de acceptat la adresa ei, din partea unor oameni presupuşi echilibrați, lucizi şi mai ales nepărtinitori, din care citām:

Am luat cunoştință prin intermediul organizației de bază a Institutului pedagogic de memoriul înaintat tov. Ministru al Învățământului Acad. Prof. I. Murgulescu. În acest memoriu întocmit de tov. M. Băcescu [9] *mi se aduc învinuiri grave şi anume că „stric reputația oamenilor de ştiință români, subminez activitatea stațiunii de cercetări marine de la Constanța, denigrând conducătorii şi agitând personalul". Se afirmă că în acest scop eu vin la stațiunea de cercetări marine numai când ştiu că lipseşte tov. Cărăuşu, şi că stau de vorbă doar cu oameni „care au oarecare nemulțumiri în privința viitorului nou de lucru" de acolo. Că materialul pe care l-am cerut acestor oameni, l-am cerut numai de formă, scopul vizitelor mele la stațiune fiind în realitate denigrarea celorlalți cercetători în frunte cu excelentul cercetător Hilarius Scolca* [Skolka]. *În fine, cadrele tinere care mi-au cerut informații n-au primit nici un răspuns. Deci refuz să ajut cadrele tinere.*

Se mai afirmă în memoriul D-lui Băcescu că am câştigat prin corupere concursul marinarului I. Urcan pentru a mă „strecura" pe nava „Marea Neagră" şi a provoca falsificarea rezultatelor ştiințifice a cercetărilor.

[9] Carențele de caracter ale persoanei numite nu au rămas singulare de-a lungul timpului [7, p. 153].

Voi arăta în cele ce urmează relațiile mele cu stațiunea de cercetări marine de la Mamaia, cu raporturile dintre mine şi tov. M. Băcescu şi S. Cărăuşu din trecut şi prezent, (aceasta deoarece tov. Băcescu încearcă să facă un scurt istoric asupra persoanei mele) şi voi da lămuririle necesare la piesa de bază – declarația marinarului I. Urcan, piesă pe care tov. Băcescu a considerat-o suficientă şi destul de solidă ca să susțină tot edificiul de insinuări şi calomnii pe care îl conține memoriul D-sale.

1. În ce priveşte „subminarea activității stațiunii, agitarea personalului şi denigrarea conducătorilor", pot declara următoarele: cred că nu mă înşală memoria, că la stațiunea de la Mamaia n-am fost decât de 4 ori. Nici măcar nu pot afirma că am făcut drum special acolo, ci numai în treacăt în timpul excursiilor după alge marine. Încât durata acestor vizite n'a fost mai prelungită decât de 2 ori: anume la prima vizită, când am fost îndrumată la tov. Ionescu, care era în măsură să stea de vorbă cu mine în lipsa conducerii. Fiind cel mai bătrân la această stațiune, a fost o ocazie să vorbim de primii ani ai existenței acestei stațiuni. I-am expus scopul principal al vizitei mele – eventuala cedare a materialului algologic – fitobentos – deoarece la stațiune (şi în general în țară) nu are cine să studieze acest material. Tov. Ionescu [Nicolae] *va putea confirma cele spuse de mine. Am fost nevoită să mă adresez stațiunii* [Mamaia], *deoarece stațiunea Agigea nu dispune de nici un mijloc de executare de dragaje la adâncimi mai mari şi de f. puțin timp are o barcă p. ieşire pe mare. Stațiunea de la Mamaia înființată de prof. Antipa de la începutul existenței ei a fost o stațiune strict de cercetare; datorită acestei stațiuni am putut la începutul activității mele de algolog recolta primele materiale susceptibile de a fi publicate. Stațiunea Agigea şi azi numai de câteva luni are o barcă mică cu care se poate ieşi în mare la distanțe mici de la țărm. Pentru ducerea la bun sfârşit a studiului Florei şi vegetației Mării Negre, pentru care am pregătirea necesară, am neapărată nevoie de dragaje efectuate de ambarcațiuni mari. Ori s-a făcut şi se face totul de Dr. Băcescu şi Cărăuşu azi, ca şi în trecutul burghezo-moşieresc, ca să fiu împiedicată de la lucru. La prima mea vizită la stațiune, am fost condusă de tov. Ionescu în diferite laboratoare, mi-au fost prezentați cercetătorii prezenți. M-am oprit cum era şi natural mai mult în laboratorul de fitobentos unde am fost reținută cu manifestări de bucurie, spunându-mi se că au nevoie de ajutorul meu. Pe loc le-am şi determinat o algă la cerința lor. Am promis ajutorul meu. În a 2-a şi a 3-a vizită am stat mai mult de vorbă cu tov. Mărgineanu şi* Cautiş. *Una din aceste vizite a fost mai prelungită din cauza timpului ploios. Scopul acestor vizite a fost recoltare de material de pe stâncile de pe țărmul din spatele stațiunii şi scopul*

prim – situaţia problemei obţinerii algelor dragate de ambarcaţiunile staţiunii; de asemenea pentru că mi se promisese material spre determinare, de determinarea căruia aveau nevoie cercetătoarele de la lab. fitobentosului pomenite mai sus. Tov. Mărgineanu mi-a dat într-adevăr nişte fragmente infime; n'a îndrăznit mai mult desigur, pentru că de data aceasta am văzut foarte clar că oamenilor le este frică să stea de vorbă cu mine. Şi într-adevăr, tov. Mărgineanu, pentru aceste fragmente (conţinute într-un tub mic în 3–4 cm.c. de formol atâta tot!!) a căpătat ordin observator [atenţionare], *lucru pe care mi l-a comunicat tov. O. Necrasov, care mergând şi ea la staţiune după material, tov. Mărgineanu nu a îndrăznit să mai dea nimic din motivul arătat mai sus.*

În ultima vizită – m'am oprit pentru cel mult câteva minute, în drum spre Năvodari, pentru a împrumuta o dragă; am venit după acest împrumut cu aprobare de la directorul staţiunii [Agigea] *S. Cărăuşu.*

Subliniez faptul că deja de la a doua vizită oamenii aveau o extremă rezervă faţă de mine; se pune întrebarea cum puteam face agitaţie subversivă în aceste condiţii? ...

La insinuarea cum că aleg momentul şi vizitez staţiunea numai când nu este prezent Dr. S. Cărăuşu, pot răspunde că la staţiunea din Agigea niciodată – nimeni nu ştie unde este Dr. Sergiu Cărăuşu. (De altfel, am auzit la această din urmă staţiune discutându-se la un moment dat conflictul dintre cei doi – dr. M. Băcescu şi S. Cărăuşu tocmai pe motivul absenţelor acestuia din urmă de la staţiunea de la Mamaia, fiind vorba chiar de reţinere din salariu). De foarte multe ori când am întrebat de Dr. S. Cărăuşu asistenţii mi-au răspuns: „nu ştim nimic, nu ne spune nimic".

O altă dovadă pe care o pot aduce pentru a arăta că învinuirea cum că nu vreau să ajut cadrele tinere este neîntemeiată este următoarea: la şedinţa ţinută la Agigea cu ocazia vizitei prof. Vodianiţki[10]*, tov. Marinescu, care lucrează la fitoplanctonul marin mi-a exprimat dorinţa sa de a fi ajutată de mine. Ferindu-mă de a lua contact personal şi neoficial cu mine cu unul din colaboratorii staţiunii, am invitat-o să vină la Lab. de Botanică al Inst. Pedagogic, unde colectivul se ocupă (adică are în tematica ştiinţifică) cu fitoplanctonul din Deltă, mai ales*

[10] V.A. Vodianiţki (1892/1893–1971), biolog sovietic, împreună cu profesorul V. Arnoldi şi soţia acestuia – N.V. Morozova-Vodianiţkaia au organizat Staţiunea Biologică Sevastopol (1921, pe care a condus-o până în 1931, reorganizată în Institutul de Biologie a Mărilor Sudice „A.O. Kovalevski" în 1963 al cărui director adjunct şi director a fost între 1931–1938 respectiv 1944–1968), doctor în ştiinţe biologice (1934), profesor (1941), membru corespondent al Academiei de Ştiinţe a R.S.S. Ucrainene (1957), conducător al unor expediţii de cercetare în Marea Neagră, Mediterana şi Marea Roşie.

că am mai avut o tovarăşă din cadrul Institutului Piscicol trimeasă spre îndrumare. Tov. nu s-a prezentat însă. S'ar putea de asemenea ca această tov. să-şi aducă aminte de aprecierea pozitivă pe care am făcut-o în timpul convorbirii cu ea la acea şedinţă a cuvântului rostit de tov. Băcescu, ceea ce este exact contrar acţiunii de denigrare. Şi în această ordine de idei voi mai adăuga că am criticat totdeauna atitudinea nejustă a tov. în chestiunea numirii mele în colectiv şi nu activitatea profesională sau persoana D-sale.

Apreciere corespunzătoare a persoanei D-sale în ceea ce priveşte comportarea şi caracterul nu le fac decât când vorbesc cu persoane mai apropiate de mine ca vârstă şi situaţie şi care îl cunosc tot aşa de bine ca şi mine. ...

În ceea ce priveşte învinuirea că aşi lua anume contact cu persoane nemulţumite de „noul ritm de muncă" de la această staţiune afirm cu toată sinceritatea că n'am nici o idee, şi nici n'am putut să mi-o fac după cum reiese din cele expuse mai sus, care sunt persoanele nemulţumite. Cele 2 persoane care s-au arătat mai apropiate – tov. Cautiş şi tov. Mărgineanu, afirm cu toată tăria că nu au arătat nici urmă de nemulţumire şi n-au adus nici o critică nici la adresa colegilor nici la acea a conducerii. În ceea ce priveşte pe tov. Cautiş, ea a împins amabilitatea până la invitaţia de a mă ajuta în cunoaşterea părţilor dinspre Deltă a litoralului, propunând s'o însoţesc în excursiile pe care le face pentru explorarea lacurilor de pe litoral. Am acceptat cu recunoştinşă, ca până la urmă să renunţ tot din teama de a o expune pe tov. Cautiş la suspiciuni din partea conducerii.

Aşa dar, legăturile sporadice stabilite cu oameni de la staţiune au fost de moment şi absolut întâmplătoare. Scopul vizitelor mele a fost de a exprima dorinţa mea de a examina materialul adunat din dragaje şi nici decum unul subversiv – de subminare a activităţii şi de denigrare a conducerii.

Acuzaţiile şi atacurile la persoană sunt evident nefondate şi ridicole în cazul dat, dar prejudiciază adevărul asupra caracterului celei vizate, afectând impresia pe care o poate produce asupra celor neavizaţi sau creduli.

2. După ce am luat cunoştinţă de adresa Institutului Geografic prin care mi se face cunoscut că am fost desemnată ca specialistă pentru redactarea capitolului „Flora şi vegetaţia Mării Negre" şi luată colaborator extern în cadrul colectivul[ui] *p. Monografia R.P.R., am rugat conduce-rea Institutului Geografic să intervină pentru obţinerea materialului algologic de la staţiunea de la Mamaia. ...*

N-am luat niciodată cunoştinţă de invitaţia de a mă îmbarca pe nava staţiunii. O asemenea propunere am primit-o pe cale particulară de la unul din colaboratorii staţiunii a cărui nume îmi scapă. Cu ocazia îmbarcării pe o şalupă la punctul pescăresc Năvodari am descoperit însă că permisul „P.G." pe care mi l'a eliberat punctul de grăniceri Vasile Roaită [Eforie Sud] *nu îmi permite să folosesc decât bărci simple, şi nu ambarcaţiuni mai mari. ...*

3. Este absolut inexact că am denigrat vreodată pe tov. Scolca sau că am spus vreodată că mi-a „furat subiectul". Exprimându-mă în felul acesta mă făceam singură ridicolă, punându-mă pe acelaşi plan şi nivel cu un simplu absolvent care îşi face teza de examen de stat. Notez însă că este clar că acest tânăr a fost orientat împotriva mea deoarece venind la Agigea a refuzat să viziteze Lab. de Botanică unde lucram declarând că „tovarăşa Celan este duşmanul meu" iar întâlnindu-mă faţă în faţă a trecut fără să mă salute şi mormăind ceva furios. Eu nu-l cunosc pe acest tânăr. El trebuie însă să mă cunoască pentru că desigur m'a văzut la Cluj în primăvara anului 1953, când am făcut parte dintr-o comisie ministerială de control. Tov. Scolca încă fiind student a fost adus de prof. Pora[11] *la Agigea pentru a începe studiul algelor marine ... De ce Scolca, care, după cum se vede din caietul de împrumuturi de la biblioteca staţiunii Agigea a folosit lucrările mele, care a avut de la una din asistentele mele care în vara 953 a lucrat la Agigea, primele indicaţii, niciodată nu mi s'a adresat direct, lucru de care aş fi fost cât se poate de mulţumită, căci nu există mulţumire mai mare decât să-ţi poţi forma elevi, care totdeauna sunt şi un ajutor – posibilităţi de a extinde, aprofunda şi accelera ritmul cercetărilor.* (subl. aut.) *Răspunsul este clar: a fost îndepărtat de la această cale firească, a fost deviat, vârându-se în capul lui ideea neghioabă că ar putea să îmi fie sau aş putea fi eu pentru el un concurent. Acelaşi lucru a fost vârât în capul altui element tânăr, fiica lui Cărăuşu; aceasta, după ce a învăţat de la mine cum se prepară algele pentru colecţii, după ce i-am determinat algele preparate cu ajutorul meu, ba chiar recoltate de mine, îşi face un herbar, este recomandată la toată lumea ca singura algologă a staţiunii, ca viitor algolog a Mării Negre. Iar studentul Scolca pentru a se afirma şi el ca algolog cunoscător al algelor din Marea Neagră la Cluj, unde nu pomeneşte de mine, declară că a învăţat algele marine de la fiica lui S. Cărăuşu elevă pe atunci la liceul din Constanţa. (Azi M. Cărăuşu este studentă în anul 2 la Fac. de*

[11] Eugen A. Pora (1909–1981), zoolog, ecofiziolog, oceanograf român, membru titular al Academiei Române (1963), participant la una din expediţiile ştiinţifice la bordul n/c „Viteaz" sub pavillion sovietic (1962). (Wikipedia)

Biologie şi tot corpul didactic ştie că este o cercetătoare şi cunoscătoare a algelor din Marea Neagră.)

...când din 1947 conducerea staţiunii a înţeles că staţiunea trebuie oarecum să-şi justifice existenţa s'a pus în planul de lucru aducerea studenţilor şi organizarea de lucrări practice şi cursuri de biologie marină. Aflând acest lucru m'am oferit să ţin cursuri şi lucrări practice relative la flora marină şi biologia, morfologia şi chiar citologia algelor (nu exista nici o remunerare pentru aşa ceva). S. Cărăuşu n'a spus nu; dar în luna Iulie, când au lucrat studenţii la staţiune eu n'am fost programată, n'am primit loc la staţiune şi „lucrările" de algologie, adică simpla demonstrare a câtorva alge a fost făcută de nevasta lui Cărăuşu.

De ce vorbesc de Cărăuşu când este vorba de a răspunde la memoriul Dr. Băcescu? Pentru că este vorba ca să zic aşa de capetele uneia şi aceleiaş hidre.

Întorcându-mă acum la tov. Scolca trebuie să scot în evidenţă încă un fapt. Despre informaţia dată de un botanist de la Cluj, tov. E. Ţopa, Scolca în conferinţa [pe] *care a ţinut-o s'a arătat surprinzător de bine informat asupra Florei şi vegetaţiei Mării Negre, asupra lucrărilor efectuate în această direcţie în prezent şi în special în trecut. Tov. Scolca i s'au adus elogii şi unul din tovarăşii conferenţiari ai Institutului Botanic de la Cluj a afirmat „Tov. Scolca este <u>chiar mai bine informat decât tov. Celan</u>."*

Aflând aceste lucruri, fără să vreau am făcut o apropiere între această naştere prin generaţie spontanee de algologi şi dispariţia lucrării mele (în prima ei formă de redactare) <u>Istoricul cercetărilor asupra Florei şi vegetaţiei Mării Negre</u>, pe care am prezentat-o în luna Iulie 1951 la ... Academiei din Iaşi. Cum se poate constata, lucrarea n'a putut fi găsită nici în urma unei anchete riguroase. Când din mapele Academiei a dispărut şi unul din cele 2 exemplare depuse în decursul anului 1955 a lucrării „Materiale pentru cunoaşterea Florei şi vegetaţiei Mării Negre", fără ca tov. ce răspundeau de acest lucru să-mi poată da vreo explicaţie, iar eu am luat o atitudine f. fermă, deodată a apărut în locul manuscrisului dispărut mai recent cel dispărut în 1951.

Tot aşa m'a pus pe gânduri şi o sustragere a valizei cu cărţi rarissime de specialitate în drum de la Agigea spre Iaşi (1947); valiza conţinea şi materialul recoltat de mine şi toate observaţiile redactate aproape în formă definitivă. M-a pus pe gânduri pentru că gândindu-mă la un accident totdeauna posibil, am lăsat o rezervă de acelaş material spre păstrare pe loc la Agigea. Ori la revenirea mea (nu-mi amintesc data) la Agigea acest material nu s'a mai găsit, iar din Biblioteca staţiunii dispăruse lucrările sovietice [pe] *care înainte le-am văzut acolo, şi de care acum aveam nevoie să le folosesc ...*

Eu cred că este important să dau şi alte exemple prin care să iasă în evidenţă acest fapt foarte important că tineretul este montat contra mea şi că pentru a fi izolată complet s-a dus o campanie de calomniere nu de un singur om ci de un grup, strâns legaţi între ei; …

… În istoricul pe care îl face în memoriul său Dr. M. Băcescu uită să pomenească că în 1937 s'a ocupat activ să mă demaşte ca „spioană bolşevică"; …

… Este locul să spun aici că şi cât a fost student şi mai târziu – toată perioada 1932–37 Dr. Băcescu s-a ocupat intens cu ponegrirea mea. La început tema a fost că n'au ce căuta femei la Botanică. Nu o făcea singur ci cu toată gaşca pe care şi-o formase. Cei mai apropiaţi din oamenii grupaţi în jurul lui erau M. Răvăruţ (azi conferenţiar la Agrotehnică) şi S. Cărăuşu.

… Din cele expuse de mine până aici asupra activităţii ştiinţifice în general şi asupra lucrărilor de algologie, se vede clar că Dr. Băcescu nu are dreptate când susţine că n'am lucrat nimic în domeniul algologiei de 15 ani. De altfel trebuie să spun că într-adevăr am întrerupt munca de teren la Marea Neagră nu numai pe tot timpul cât am fost în străinătate dar şi după întoarcere din cauza stării de război în care n'am putut relua observaţiile şi cercetările decât în toamna 1946 şi numai pe o porţiune mică de litoral, anume acea care aparţine staţiunii. Numai dragostea dezinteresată pentru cercetare m-a făcut să reiau cercetările la mare chiar cu pericolul pe care le prezentau pe atunci; [subl. aut.] *într-adevăr marea mai arunca explozibile ce se găseau în masele de alge aruncate la mal şi în apă la ţărm. Am revenit în 1947. Din tot ce am lucrat în luna mai 1947 n'a rămas decât materialul pregătit pentru Flora exsic*[c]*ata a României editată de Institutul Botanic din Cluj, care a fost expediat de mine în ajunul plecării. … colaborarea la exsic*[c]*ata contează ca o publicaţie ştiinţifică. Deci şi aceasta contează pentru cei 15 ani din urmă pe care Dr. Băcescu îi socoteşte ca o perioadă de complectă inactivitate. … am mai fost şi după 1950; … Consideram vizitele mele la staţiune că aveau valoare … atestări a voinţei de a nu renunţa la studiul algelor marine.*

Posibilitatea de a desfăşura cercetările pe scară mai întinsă, de a le da mai multă amploare am căpătat-o numai anul acesta, de câteva luni de abia; tot de puţin timp şi Ministerul mi-a acordat sprijin în ceea ce priveşte posibilităţile de a avea laboratorul şi o cameră la Agigea. Nu mai departe decât în luna Iunie [corectat Iulie] *Cărăuşu dăduse ordin … să „evacueze" micul laborator de botanică în care lucrez de obicei, …Toate acestea le spun ca să iasă în evidenţă că nu este de bună credinţă Dr. Băcescu când are aerul să spună că am condiţii excelente de muncă, pe care nu le folosesc. Dr. Băcescu conchide chiar că sunt o sinecuristă a staţiunii de la Agigea.*

Pentru a arăta că şi această afirmație este o insinuare gratuită să se întrebe oamenii care au lucrat la Agigea dacă m'a văzut cineva făcând plajă, profitând de mare şi de plajă pentru sănătate, aşa cum fac toți cercetătorii care vin vara la stațiune, – muncesc dar şi profită; vreau să văd dacă se găseşte cineva care poate spune că m'a văzut odihnindu-mă afară de orele de noapte când îmi acord somnul strict necesar. Vreau să văd dacă se găseşte cineva care m'a văzut dormind după masă, chiar când mă întorc după munca f. grea de teren. Pot afirma cu toată sinceritatea că n'am făcut nici o bae măcar de plăcerea de a face bae, ci când am intrat în mare am intrat pentru recoltare de material şi observații, mereu intrând şi ieşind şi lucrând de obicei nu acolo unde e plăcut de stat în apă – unde e fundul curat de nisip, ci acolo unde e foarte greu de umblat, foarte riscant – pe fundul stâncos cu crăpături, găuri, lunecuşuri. ... Să fie întrebați pescarii sau mai bine grănicerii de la Năvodari, unde am lucrat mai mult: am refuzat găzduirea în condiții confortabile în sat, ca să nu pierd timpul cu dus întors ...Dacă aş fi una din acei care caută odihnă la stațiunea Agigea, nu m-aş duce acolo ca să lucrez toamna târziu şi iarna în laborator, fără încălzire cu ciment pe jos, stând cu mâinile în apă rece şi vârându-mă dezbrăcată în apă rece, cu picioarele goale, în timp ce grănicerul de pe mal stă îmbrăcat cu cojocul.

Rămâne să explic de ce n'am publicat mai mult, corespunzător muncii pe care o depun.

1. Am arătat printr'o mică notă, cu care am răspuns la propunerea de avansare la titlul de profesor în unul din consiliile Institutului nostru, că n'am avut niciodată condițiile strict necesare unei munci ştiințifice serioase şi propun să se analizeze condițiile de viață şi de muncă pe care le am azi.

2. Să se analizeze care au fost condițiile de muncă pe care le-am avut la mare până acum câteva luni şi dacă sunt chiar aşa de bune cum le arată Dr. Băcescu chiar cele pe care la am azi. În legătură cu aceasta propun să se consulte ultimul număr din Zoologhiceskii Jurnal – unde există şi o scurtă dar cuprinzătoare critică a condițiilor de muncă la stațiunea Agigea ...

... Niciodată nu mi-ar fi trecut prin cap să vorbesc astfel spunând tot ce am pe suflet cu un profesor bătrân cum este tov. prof. Vodianițki. Şi într-adevăr, în convorbiri, adică singura convorbire, pe care am avut-o cu tov. Vodianițki <u>nu am pronunțat numele</u> nici unui tovarăş. Am răspuns numai la întrebarea tov. Vodianițki dacă tov. Cărăuşu traduce bine ceea ce vorbea D-sa în conferința pe care a ținut-o. Nu este just că tov. Vodianițki şi-a făcut o părere proastă despre mine. Eu ştiu contrar de la tov. consilier sovietic <u>Belozerov</u> de la Ministerul Învățământ, cu care am stat de vorbă, chiar în prezența tov. Ministru Dinulescu

la Casa oamenilor de ştiinţă. De asemeni am putut conchide de buna impresie pe care au avut-o de lucrările mele pe care le-am dat în urma cererii prof. Vodianiţki, după grija pe care a avut-o ca să nu rămân fără invitaţie la C.O.Ş. pentru ziua când a fost o conferinţă şi concert de adio cu ocazia plecării tov. prof. Vodianiţki + Krotov. Pusese în picioare pe toţi tov. de la Academie care se ocupau de aşa ceva, şi care mă căutau prin tot Bucureştiul căci nu aveau adresa mea. La hotel unde stătea tov. prof. Vodianiţki, am fost în urma invitaţiei D-sale de a duce lucrările mele şi o algă rară specie nouă descoperită de mine în Marea Neagră [12]*. Repet, n'am vorbit de nimeni, era clar că riscam să-i produc prin aceasta o impresie proastă. Dacă am primit să stau mai mult este că mă dusesem şi cu mai multe cereri în ceea ce priveşte literatura algologică ce-mi lipseşte.*

Nu pot deloc să fiu sigură că a[u] *făcut la fel tov. Băcescu şi Cărăuşu. Deşi la o şedinţă prietenească – ţinută la Biblioteca staţiunii Agigea, şi la care am participat şi eu spre marea furie a acestor doi tovarăşi, tov. Băcescu subliniază în mod public disprețul ce-l are pentru mine; aşa că în timp ce vorbeam cu tov. prof. Vodianiţki (toţi eram aşezaţi în jurul mesei) arunca scurte şi disprețuitoare comentarii în timp ce eu vorbeam, ba chiar a sărit de vre-o două ori în picioare, întorcând spatele. Ori, vorbeam de cercetările mele, nu altceva. Cu un aer <u>poruncitor</u> şi insolent mă întrerupea şi îmi poruncea să vorbesc româneşte, dacă, pentru a nu mai da de lucru interpretei, – tov. Vaserman, treceam la limba rusă. Numai pe tov. Cărăuşu nu-l supăra dacă vorbeam ruseşte. În scurtul istoric pe care l-a făcut Cărăuşu despre cercetările la Marea Neagră, numele meu n-a fost pronunţat.*

Eu întreb cine s'a purtat aşa cum nu trebuie faţă de „streini" eu sau tovarăşii aceştia? Am să adaug numai, că dacă am îndurat atâtea în trecut pentru vorbirea limbii ruse, încât am ajuns şi „spioană bolşevică", apoi n'am ştiut că acelaşi Băcescu tot el îmi va interzice să vorbesc azi această limbă cu tov. savanţi sovietici; cu unii dintre care eu luam legătura prin corespondenţă încă pe timpul când D-sa demasca „bolşevicii". Eu mărturisesc că partea cea mai dureroasă, <u>profund dureroasă</u> în toată această istorie, a fost şi este pentru mine tocmai acest fapt. Între mine şi tov. sovietici pentru care am o nemărginită dragoste se interpun şi mă depărtează, cine? Oameni de felul lui Băcescu, care în trecut mă persecuta pentru legătura cu sovieticii, căci „documentele" cu care se laudă nu puteau să fie decât scrisori ce le aşteptam de la algologi sovietici, şi o parte dintre care, puţine, le am şi azi.

---

[12] Se referă la specia *Gelidiella antipai* Celan, algă roşie dedicată unuia din marii predecesori ai biologiei marine româneşti, dr. Grigore Antipa, menţionată în *Determinatorul algelor verzi, brune şi roşii din mărilor sudice ale U.R.S.S.*, de A.D. Zinova, 1967, p. 216.

Eu n'am defăimat oameni de ştiinţă români faţă de tov. sovietici. ...

... Pentru tov. Băcescu a fi omenos este egal cu patologic. [referitor la Societatea de protecţia animalelor, înfiinţată la Iaşi la iniţiativa câtorva profesori universitari, la care a aderat imediat şi Maria Celan.]

Trec la ultima acuzare, bazată pe declaraţia tov. I. Urcan, din care reese că l'am pus pe acesta să sustragă mterial cu scopul de a submina cercetările staţiunii marine de la Mamaia. De la început pot afirma că singurul scop pentru care doream să am alge de la adâncimi mai mari era să le văd, să le cunosc.

Declaraţia tov. Urcan de la început este inexactă, neconformă cu faptele aşa cum în realitate s'au petrecut. ... Băiatul avea pe mână ustensilele de care întotdeauna am fost lipsită şi am înţeles că poate procura material fără ca să fie nevoe de a-l sustrage din materialul recoltat pentru staţiune.

Sunt în general om cinstit şi mai ales om de ştiinţă cinstit încât nu sunt capabilă să comit fapte de care îndrăzneşte să mă acuze Dr. Băcescu să subminez munca de cercetare, chiar dacă la mijloc sunt oameni ca Băcescu şi Cărăuşu. Eu pot afirma că nici Băcescu nu crede lucrurile pe care le scrie; deoarece mă cunoaşte de cel puţin 23 de ani. A sesizat pur şi simplu ocazia care i s-a părut foarte potrivită pentru a cere interzicerea pentru mine de a intra la staţiunea de cercetări, după care în mod firesc trebue să urmeze interzicerea de a lucra la Agigea şi deci în felul acesta de a realiza încă odată ceea ce a urmărit toată viaţa gaşca D-lor – imposibilitatea pentru mine de a lucra pe tărâm ştiinţific.

N'a fost de asemeni nici un moment vorba de încercare de corupere, de plată în bani sau alimente cum se poate înţelege din declaraţie.

Pe navă nu am fost decât o singură data şi nu m-am grăbit deloc s'o vizitez, cum se insinuează în declaraţie. ...

În încheiere consider necesar să arăt următoarele:

Prin înfiinţarea Comisiei Mării Negre, unde numirea colaboratorilor şi toată conducerea a fost lăsată pe mâna tov. Băcescu şi Cărăuşu (tov. Buşniţă capătă acest rol mai târziu ...) aceşti doi tovarăşi au devenit un fel de stăpâni pe tot litoralul Mării Negre din R.P.R. Faptul că tov. Cărăuşu a fost profesor apoi Directorul Institutului piscicol din Constanţa face că are pe mâini şi Întreprinderile Piscicole de la Constanţa, unde sunt numai ingineri absolvenţi ai Instituţiilor piscicole. Pe litoral peste tot numai elevi ai lor. Aceşti doi tovarăşi văzând că, eliminată complect de ei, am găsit posibilitatea de a continua cercetările prin neaşteptata propunere a Institutului Geografic, prin sprijinul pe care acum Ministerul Învăţământului mi-l dă, lămurit oarecum că la Agigea

este multă rea-credință față de mine, au sesizat această faptă nechibzuită a mea de a primi şi ajutorul unor oameni inimoşi pentru a ridica pe baza unei declarații nesincere întregul edificiu de insinuări şi calomnii din memoriul trimis tov. Ministru acad. Prof. Murgulescu.

... Dar şi fără acest memoriu tov. Cărăuşu şi Băcescu au aranjat lucrurile în aşa fel ca o viață de sacrificii de bani şi sănătate, o viață petrecută în aşteptarea zilei când cercetările la mare se vor putea desfăşura în sfârşit în adevăratul înțeles a cuvintelor să fie zădărnicită. Prin calomnii m'au eliminat din munca de cercetare la Marea Neagră, împiedicând numirea mea în unul din colectivele Comisiei Mării Negre. Au numit începători, simpli absolvenți, dar care vor fi trimişi în curând în Uniunea Sovietică, unde fără bătae de cap, se vor prezenta în timpul cel mai scurt. Tot efortul vieții mele rămâne aruncat departe, nefolosit. (subl. aut.)

Nu! Opera ştiințifică a Mariei Celan, rezultată în condițiile deosebit de dificile şi ingrate evocate parțial mai sus, se bucură de atenția cuvenită şi a fost şi este valorificată şi continuată pe măsura importanței sale în Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare Marină „Grigore Antipa" Constanța, Universitatea Ovidius Constanța şi poate şi altundeva.

De ce susțin ei în mod nejust că nu este nevoe de cunoaşterea algelor bentonice, macrofite, singurul domeniu pe care în cele din urmă au trebuit să recunoască că eu îl cunosc? Sovieticii de mult îl studiază ca fiind o verigă indispensabilă în productivitatea biologică a Mării Negre; iar prof. Vodianițki a afirmat-o spunând că trebuie fără întârziere dusă mai departe această cercetare începută de M. Celan. Răspunsul este simplu; el se găseşte în primele pagini ale acestei expuneri. Tov. S. Cărăuşu îşi prezintă peste tot pe fiica sa Maria Cărăuşu student în anul II Şt. Naturale ca specialist a algelor, singura cunoscătoare a algelor din Marea Neagră. Tov. Moruzi poate relata încercările familiei Cărăuşu de a profita de faptul că lucrăm împreună pentru a obține un ajutor indirect în ceea ce priveşte determinarea de material.

Referitor la defăimarea consecventă a Mariei Celan de către acelaşi M. Băcescu, dintr-o informare scrisă de mână, fără precizarea destinatarului şi dată, reies, printre altele: ... *Mihail Băcescu, susținut şi promovat ... a ajuns azi în capul cercetărilor la Marea Neagră, ... Campania de calomniere pe care acest om a dus-o în contra mea în regimul actual este ceva care întrece orice imaginație. Şi este păcat, ...*

Mai mult decât regretabil. S-ar putea comenta mult şi îndreptățit. Ne rezumăm la reamintirea faptului că Maria Celan a fost recomandată de către dr. Grigore Antipa, profesorului Ioan Borcea, pentru angajare ca algolog, la Stațiunea fondată de către acesta la Agigea în 1926. Recomandarea a întrecut toate aşteptările. Doctoratul de Stat de la Sorbona a consacrat-o definitiv în istoria ştiinței româneşti şi universale. Nimicniciile omeneşti sunt trecătoare, chiar dacă dor, ca apa care trece peste pietrele care rămân. Dar personalitățile puternice, cum a fost cu prisosință Maria Celan, nu pot fi înfrânte. Adevărul trebuie spus pe nume, oricât de neplăcut poate fi. Unele personaje, evocate mai sus, au dispărut sub judecata necruțătoare a timpului. Din partea Ministerului Agriculturii şi Domeniilor, Institutul de Cercetări Agronomice al României, b-dul Mărăşti nr. 61, sect.II, provine următoarea scrisoare:

Bucureşti, 9 iulie 1948

Mult stimată Doamnă,

Venirea Dvs. la Institut este dorită de toată lumea, sunteți invitată a înființa primul laborator de citologie, atât de important pentru agricultura noastră. Puteți fi propusă oricând pentru a intra în serviciul Institutului. Laboratorul încă n'a luat ființă şi este abia în proect.

Hotărârea Dvs., consider, este prematură. O nouă regrupare [a] *tehnicienilor şi oamenilor de ştiință foarte apropiată, va aduce liniştea în gândirea şi activitatea Dvs. frumoasă, desfăşurată la Facultatea de Agronomie Iaşi.-*

Principial chestiunea fiind tranşată să aşteptăm cu bucurie desfăşurarea nouă a evenimentelor.-

Cu cea mai distinsă stimă,
Inginer, semnătură indescifrabilă

Facultatea de Ştiințe Naturale adresează nota nr. 1591 din 6.XII.1958:

C ă t r e
STAȚIUNEA ZOOLOGICĂ MARINĂ AGIGEA, Constanța

La dresa Dvs. nr. 1875/958 privind Ordinul de detaşare al tov. Celan Maria la Stațiunea Zoologică Marină Agigea, vă comunicăm că tovarăşa este încadrată pe anul şcolar 1958–1959 cu funcția de conferențiară, scutită de norma

didactică şi cu norma ştiinţifică la staţiunea Agigea, având în acelaşi timp şi obligaţia conducerii practicii studenţilor de la Agigea.

D E C A N,
ss. A. Grossu

SECRETAR ŞEF,
ss. V. Assan

Urmează diferite adrese, între Universitatea „Alexandru I. Cuza" Iaşi, Staţiunea Zoologică Marină Agigea – Constanţa şi Maria Celan, pe durata desfăşurării activităţii de cercetare a acesteia în incinta Staţiunii.

De ex., Universitatea „Alex.I.Cuza" Iaşi, Facultatea de Şt. Naturale Geografie, Nr. 276 din 16.VI.1959:

Tov. Conf. Celan Maria
Staţiunea Zoologică Marină
Agigea Constanţa

În urma sesizării făcute de către conducerea Staţiunii Zoologice „I. Borcea", prin adresa nr. 1027 vă rugăm a elibera camera în care urmează să se instalaze balanţele analitice în perioada de lucru a cercetătorilor (iunie – octombrie 1959).

DECAN, P. Jitariu

ştampilă rotundă

Adresa nr. 2047, Agigea, 15 octombrie 1959:

– Vi se aduce la cunoştinţă că detaşarea Dvs. la Staţiunea noastră conform adresei Facultăţii de Ştiinţe Naturale nr. 1591/958, a încetat odată cu terminarea anului şcolar 1958/ 1959, adică la 1 octombrie 1959.-

– De aceea, vă rugăm a ne prezenta ordinul organelor superioare, pentru a putea rămâne în continuare la Staţiunea noastră.

DIRECTORUL STAŢIUNII, Prof.dr. S. Cărăuşu, semnătură indescifrabilă

ştampilă rotundă.

Sau adresa nr. 2109, Agigea, 31 octombrie 1959

Către Tov.Conf. MARIA CELAN, LOCO -

– Întrucât pentru cercetările întreprinse la Stațiunea Zoologică Marină Agigea, de către personalul ei permanent, este nevoie de unele aparate pe care le deținești Dvs., vă rugăm să restituiți următoarele:

1 microscop rotativ cu cuțite.

2 bare metalice pentru blocuri parafină.

1 placă malaseză.-

DIRECTORUL STAȚIUNII, semnătură indescifrabilă

ştampilă rotundă

Pe parcurs are loc un conflict financiar între Staţiune şi Maria Celan (nedatat):

Către

Staţiunea Zoologică Marină,

A g i g e a

La adresa Dv. nr. 2152 din 6.IX. 1959, prin care îmi făceaţi cunoscut că vă datorez pentru chirie şi întreţinere suma de 1.448,40 lei, vă răspund următoarele:

Subsemnata nu recunosc că am de plătit aceste sume, întrucât între mine şi Dv. nu a existat vreun contract de locaţiune şi subsemnata mă găsesc detaşată de către Universitatea „C.I. Parhon" din Bucureşti, de care aparţin şi care în conformitate cu dispoziţiile legale trebuie să suporte cheltuielile de cazare ale subsemnatei (art. 17 pct. 4 Codul Mucii, art. 11 H.C.M. 484/1953).

În baza acestor dispoziţii legale, adresaţi-vă Universităţii „C.I. Parhon" care m-a detaşat la staţiunea Dvs.

Subsemnata plătesc chiria şi întreţinerea pentru spaţiul ce ocup în Bucureşti.

Conf. Maria Celan

Administrația se cramponează şi de lucruri mărunte, în mod meschin, precum în adresa nr. 130, Agigea, 27 ianuarie 1960:

Prin prezenta vă facem cunoscu că <u>avem absolută nevoie</u> de cismele de cauciuc, care v-au fost împrumutate din magazia Staţiunii pentru ieşirile pe mare în cursul anului 1959. În consecinţă, sunteţi invitată a le înapoia, deoarece Staţiunea nu mai dispune de alte cisme în stare de a fi utilizate pentru cercetările

pe mare şi astfel, acest fel de lucrări neputându-se face, planul tematic nu poate fi adus la îndeplinire.

Directorul Staţiunii, Prof.dr. S. Cărăuşu
semnătură indescifrabilă
ştampilă rotundă

Universitatea „C.I. Parhon", Serviciul Cadre informează prin adresa nr. 25.142 din 21 dec. 1959:

Către,
Tov. CELAN MARIA
Staţiunea Zoologică Marină
A G I G E A
Raionul Agigea – Reg. Constanţa

Vă facem cunoscut că dv. încadrându-vă în prevederile D. 292 din 30.07.1959, veţi fi pensionată, cu data de 01.02.1960.

În vederea întocmirii dosarului de pensionare care urmează să fie înaintat Secţiei de Prevederi Sociale a Raionului Gh. Gheorghiu Dej – Bucureşti (pe raza căruia domiciliaţi în Bucureşti), este necesar a vă prezenta la Bir. Carnete al Universităţii „C.I. Parhon" – până la data de 30.XII.1959, cu actele specificate mai jos:

– certificat de naştere, în copie, legalizat de Notariatul de Stat;

– certificat de la Secţia Financiară a Raionului Gh. Gheorghiu De4j, privind venitul impozabil cu care figuraţi în anul 1959;

– actele de vechime în câmpul muncii în original.

Având în vedere că dv. aţi activitat la o unitate în afara Universităţii „C.I. Parhon", vă rugăm a aduce odată cu celelelte acte, de la locul de muncă, un document din care să rezulte că aţi predat serviciul cu formele legale.

Vă atragem atenţia că în cazul când nu veţi prezenta actele de mai sus până la data de 30.XII. 959, încetând plata salariului de la Universitate pe data de 31.ian. 1960 nu veţi putea primi drepturile de pensie pe luna februarie 1960.

RECTOR,
Prof.dr. Jean Livescu

ŞEF SERVICIU CADRE
semnătură indescifrabilă

Litigiul de muncă privind datoriile băneşti imputate continuă:

TOVARĂŞE PREŞEDINTE,

Subsemnata MARIA CELAN, – conferențiară la Facultatea de Ştiințe Naturale depe lângă Universitatea „C.I. Parhon", domiciliată în Bucureşti, şos. Cotroceni nr. 32, detaşată la Stațiunea Zoologică Marină Agigea, – unde rog a fi citată în această acțiune, – chem în fața Comisiei pentru soluționarea litigiilor de muncă Universitatea „C.I. Parhon", pentru a fi obligată să-mi plătească cheltuielile de cazare, ocazionate datorită detaşării mele la Stațiunea Zoologică Marină Agigea -Regiunea Constanța.

Suma datorată Stațiunii Zoologice Marine Agigea, aşa cum mi-a fost comunicat de către sus arătata stațiune, este de 3.275,40 lei.

Or, în conf. cu dispozițiile art. 17 pct. 4 Codul Muncii şi art.11 alin. 2 din HCM 484 şi HCM 822/1959, precum şi HCM 685/1953, instituțiile sunt obligate să asigure cazarea angajaților detaşați.

Vă rog deci a dispune să-mi fie plătită această sumă pentru a o depune la rândul meu Stațiunii Zoologice Marine Agigea, care m-a somat pentru plata chiriei.

LUPTĂM PENTRU PACE

Tovarăşului Preşedinte al C S L M
depe lângă Universitatea C.I. Parhon

COMISIA PENTRU SOLUȚIONAREA LITIGIILOR răspunde (fără număr):

ÎNCHEIERE.

Comisia formată din:

Tov. Negoiță Alexandru, preşedinte

„Kandel M., membru permanent

„Oprea Zeno, membru permanent

Pe rol fiind contestația introdusă de tov. Celan Maria, conferențiar la facultatea de ştiințe naturale detaşată la stațiunea zoologică Agigea, privind imputarea sumei de 3.275 lei, comisia constată că reținerile din salariul tov. Celan se fac în temeiul titlului executor nr. 20729/20.XI.59 a Notariatul de Stat Constanța.

Ca atare comisia nu este competentă a judeca contestația în cauză, urmând ca petiționara să se adreseze instanței de drept comun.

Pentru aceste motive comisia

H O T Ă R Ă Ş T E:

Se respinge contestația tov. Celan Maria ca greşit introdusă.

Pronunțată astăzi 2.IV.1960

PREŞEDINTE, MEMBRI, SECRETAR,
semnătură indescifrabilă semnătură indescifrabilă semnătură indescifrabilă

De la Cluj, Maria Celan primeşte următoarea scrisoare în 20 ianuarie 1960:

Mult stimată tovarăşe Celan,

Am primit st. Dv. şi am fost neplăcut impresionat de vestea pe care mi-ați comunicat-o.

Îndată am întocmit şi înaintat o adresă bine documentată către Preşedintele Secției IV. de Biologie, care este membru în Biroul Prezidiului Academiei R.P.R., prin care am cerut să se găsească vreo modalitate pentru a vă putea încadra în vederea terminării tematicii Dv. despre flora algologică marină din R.P.R. şi pentru a se găsi posibilități pentru păstrarea herbarului Dv.

Sper că soluția va fi favorabilă.

Cu deosebită stimă,
Acad. E.I. Nyárády

Referitor la pensionare, Universitatea „C.I. Parhon", Serviciul Cadre, comunică prin adresa nr. 3083 din 13 februarie 1960 (Fig. nr. 14):

C ă t r e,
TOV. MARIA CELAN
Stația de biologie marină A G I G E A
Regiunea Constanța

Vă aducem la cunoştință că, în urma pensionării dv. pe data de 1 februarie 1960, dosarul dv. a fost înaintat la Secția de Prevederi Sociale a Raionului Lenin din Capitală, cu nr. 1560 din 25 ian. 1960, în vederea stabilirii drepturilor de pensie.

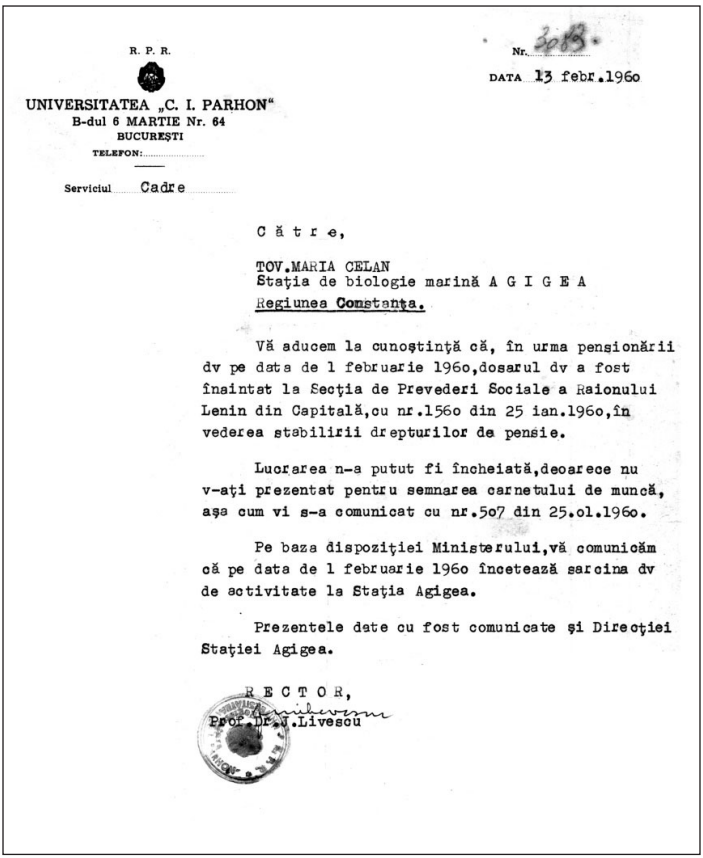

R. P. R.

UNIVERSITATEA „C. I. PARHON"
B-dul 6 MARTIE Nr. 64
BUCUREȘTI
TELEFON:

Serviciul Cadre

Nr. 2013
DATA 13 febr. 1960

C ă t r e,

TOV. MARIA CELAN
Stația de biologie marină A G I G E A
Regiunea Constanța.

Vă aducem la cunoștință că, în urma pensionării dv pe data de 1 februarie 1960, dosarul dv a fost înaintat la Secția de Prevederi Sociale a Raionului Lenin din Capitală, cu nr. 1560 din 25 ian. 1960, în vederea stabilirii drepturilor de pensie.

Lucrarea n-a putut fi încheiată, deoarece nu v-ați prezentat pentru semnarea carnetului de muncă, așa cum vi s-a comunicat cu nr. 507 din 25.01.1960.

Pe baza dispoziției Ministerului, vă comunicăm că pe data de 1 februarie 1960 încetează sarcina dv de activitate la Stația Agigea.

Prezentele date cu fost comunicate și Direcției Stației Agigea.

R E C T O R,
Prof. Dr. J. Livescu

Fig. 14. Adresă referitoare la decizia de pensionare din 13 februarie 1960

Lucrarea n-a putut fi încheiată, deoarece nu v-ați prezentat pentru semnarea carnetului de muncă, așa cum vi s-a comunicat cu nr. 507 din 25.01.1960.

Pe baza dispoziției Ministerului, vă comunicăm că pe data de 1 februarie 1960 încetează sarcina dv. de activitate la Stația Agigea.

Prezentele date au fost comunicate și Direcției Stației Agigea.

RECTOR,
Prof. Dr. J. Livescu
ștampilă rotundă

Solicitarea imperativă de a părăsi Staţiunea parvine Mariei Celan prin scrisoarea conducerii Staţiunii Zoologice Marine, Agigea, Constanţa, nr. 241 din 19 februarie 1960, după cum urmează:

C Ă T R E,
Tov. MARIA CELAN
LOCO
– Vă aducem la cunoştinţă următoarele:
1. – Prin ordinul M.I.C. nr. 507/05.01.1960, aţi fost pensionată.
2. – Prin ordinul Univ. „C.I. Parhon" din Bucureşti, nr. 3082/13.02.1960, vă încetează sarcina Dvs. la staţiunea noastră,
– Pe baza celor de mai sus, vă rugăm a lua următoarele măsuri, neîntârziat:
a.- Veţi restitui întreaga aparatură şi cărţile, pe care le posedaţi de la staţiunea noastră.-
b.- Veţi preda atât laboratorul, camera de balanţe cât şi camera de locuit, cu întregul lor inventar.-
c.- Veţi părăsi staţiunea noastră până la data de 21 februarie 1960, seara.-
d.- Vă veţi prezenta la casseria staţiunii, până la ora plecării, spre a achita suma de 1.037,45 lei, ce reprezintă obligaţiile Dvs. din chirii inclusiv accesorii, calculate până la data de 21 februarie 1960.-
– Spre a putea îndeplini prevederile ordinului Ministerului nostru mai sus citat, vă rugăm a vă conforma întocmai celor de mai sus.-

DIRECTORUL STAŢIUNII, Prof.Dr. C. Cărăuşu
semnătură indescifrabilă
ştampilă rotundă
ECONOMIST FINANCIAR, Sorin Decu,
semnătură indescifrabilă

A urmat adresa aceleiaşi staţiuni cu nr. 273, Agigea, 23 februarie 1960:

Către,
...
– Revenim la adresa noastră..., prin care v-am transmis prevederile ordinului Ministerului nostru nr. 507/960, şi a unităţii Dvs. – Univ. „C.I.Parhon" Bucureşti – nr. 3082/960, şi la care vă comunicăm următoarele:

– Cum până la data prezentă se constată că nu ați făcut nimic în sensul ducerii la îndeplinire a dispozițiunilor cu caracter superior,

– Vă rugăm ca în termen maxim de 24 de ore de la primirea prezentei, a proceda la satisfacerea celor trei aliniate ale pct. 2 din scris. noastră mai sus amintită, în mod integral, contrar fiind nevoiți a referi organelor ce au emis aceste dispoziționi, de neexecutare.

DIRECTORUL STAȚIUNII, Prof. dr. S. Cărăușu,
semnătură indescifrabilă,

ştampilă rotundă

ECONOMIST FINANCIAR,
semnătură indescifrabilă

Universitatea „Al.I.Cuza", Rectoratul, Serviciul Cabinet, repetă solicitarea prin adresa nr. 1687 din 3 martie 1960:

Tov. Celan Maria
Stațiunea Agigea Reg. Constanța
În urma pensionării dv., vă facem cunoscut că trebuie să predați inventarul şi spațiul pe care-l ocupați la Stațiunea zoologică marină Agigea până la data de 20 martie a.c.

RECTOR,
semnătură indescifrabilă

ştampilă rotundă

MINISTERUL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI ŞI CULTURII, Departamentul Înv. Superior, DIRECȚIA GENERALĂ A ÎNV. SUPERIOR, din str. Spiru Haret nr. 12, transmite adresa nr. 4429/1960

C ă t r e
Tov. Celan Maria
Urmare cererii dvs. adresată conducerii ministerului vă facem cunoscut că vi s-a aprobat cotinuarea activității în stațiunea zoologică Agigea.

INSPECTOR ŞEF
semnătură indescifrabilă

ştampilă rotundă

INSPECTOR ÎNVĂȚĂMÂNT
semnătură indescifrabilă

ştampilă rotundă

Conflictul financiar se accentuează cu Staţiunea Zoologică Marină Agigea Constanța prin adresa nr. 466 din 28 martie 1960 (repetată cu nr. 529 din 2 aprilie 1960):

C Ă T R E
Tov. CONF. MARIA CELAN
LOCO

– Vă facem cunoscut că Dvs. figuraţi debitoarea staţiunii noastre cu suma de 1.224,95 – una mie două sute două zeci şi patru lei 95% – lei, şi care reprezintă obligaţiile Dvs. faţă de staţiune, din chirii inclusiv accesorii; ... în această sumă a fost inclusă şi penalizarea aplicată chiriilor neachitate în termen, potrivit prevederilor HCM. Nr. 1508/953, de 187,50 lei – una sută opt zeci şi şapte şi 50%,

– În raport de prevederile ordinului Ministerului nostru nr. 33967–2169/960, precum şi a tuturor dispoziţiunilor legale în vigoare privind lichidarea posturilor de debitori vă rugăm, ca în termen maxim de 3 zile de la primirea prezentei a vă prezenta la casseria staţiunii, spre a achita debitul de mai sus, contrar fiind nevoiţi a vă executa silit pe cale notarială.- Menţionăm că la data de 22 februarie a.c. nu v-a fost constituit încă debitul el având curs după lichidarea precedentei.

DIRECTORUL STAȚIUNII,
semnătură indescifrabilă,

ştampilă rotundă

ECONOMIST FINANCIAR,
semnătură indescifrabilă

Într-o scrisoare adresată directorului Staţiunii Zoologice Marine de la Agigea din 25 ianuarie 1961, privitoare la întrebuinţarea algelor marine ca furaj pentru cai, în amestec cu altă hrană acceptată în prealabil, când cantitatea de alge, progresiv mărită, trebuie cântărită, Maria Celan solicită o balanță / terezie.

Ordinul nr. 947 al Ministerului Învățământului din anul 1962 privind eliberarea tov. conf. supl. Celan Maria, de la Institutul pedagogic de 3 ani din Constanța, Bucureşti, 7 XI – 1962, prevedea:

Având în vedere propunerea Institutului pedagogic de 3 ani din Constanța;
Având în vedere Decretul nr. 521/1962 privind pensionarea cadrelor didactice din Învățământul superior;
MINISTRUL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI
D i s p u n e:
1.- Tovarăşa Celan Maria, conferențiar suplinitor la catedra de ştiințe naturale – cunoştințe agricole, din cadrul Institutului pedagogic de 3 ani din Constanța – se eliberează din funcție pe data de 1 octombrie 1962 şi rămâne cercetător la Stațiunea Marină „Agigea".-
2.- Direcția generală a personalului şi perfecționării cadrelor din învățământ va aduce la îndeplinire dispozițiile prezentului ordin.-
MINISTRUL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI, Acad. Ss/ I.G. Murgulescu

Pentru conformitate, C. Niculescu
Secretar semnătură indescifrabilă

ștampilă rotundă

Urmează o adresă, nedatată, a Universității „C.I. Parhon", Facultatea de Ştiințe Naturale, către STAȚIUNEA ZOOLOGICĂ MARINĂ AGIGEA:

Vă facem cunoscut că tov. conf. Maria Celan de la Facultatea noastră este degrevată de sarcini didactice şi trecută pentru munca de cercetare la Stațiunea Agigea în conformitate cu Statele de funcțiuni aprobate de Ministerul Învățământului nr. 1705/956.
Pe baza acestei cumunicări vă rugăm să-i acordați drepturile legale de combustibil.

DECAN,
semnătură indescifrabilă

SECRETAR
semnătură indescifrabilă

pt.conf.
semnătură indescifrabilă

Solicitarea de eliberare a spațiului pe care l-a deținut la stațiune a fost motivată prin adresa acesteia cu nr. 490 din 22 iunie 1963:

Către
Tov. MARIA CELAN
Stațiunea Zoologică Marină
AGIGEA
Având în vedere necesitatea imperioasă de spațiu pentru cazarea studenților şi a cercetătorilor externi în timpul verii, vă rugăm ca în termen de 3 zile de la primirea prezentei să ne puneți la dispoziție camera pe care o deținеți ca locuință la etajul II, pentru a putea fi pregătită din timp.

DIRECTOR, Prof. Paul Borcea
semnătură indescifrabilă

ştampilă rotundă

Adresa Stațiunii Zoologice Marine „Prof. Ion Borcea" din Agigea, Constanța, nr. 231/21 martie 1963, către CIMIMPORT Bucureşti, comunică intenția d-nei Maria Celan de a discuta, personal, problemele legate de valorificarea algelor marine.

Adresa Stațiunii Zoologice Marine „Prof. Ion Borcea" din Agigea, nr. 503/1 iulie 1963, către procurorul şef al oraşului Constanța, priveşte evacuarea, pe cale administrativă, a tov. Maria Celan, deoarece ocupă abuziv un spațiu locativ la etajul al doilea al stațiunii.

Adresa Procuraturii Constanța nr. 1989/1-d/12 iulie 1963, către Stațiunea Zoologică Marină, cuprinde redirecționarea dosarului d-nei Maria Celan la Tribunalul Popular Oraş Constanța şi invocarea Decretului nr. 78/1952, privitor la evacuarea persoanelor

Prin adresa Universității „Al.I. Cuza" / Rectorat nr. 12.665 din 9 decembrie 1963 se solicită:

Către,
Tov. Celan Maria
Conducerea Universității din Iaşi, în urma recomandării Ministerului Învățământului şi a Consiliului ştiințific, procedând în momentul de față la asigurarea bunului mers al Stațiunii de cercetări biologice Agigea, şi având în

vedere o nouă redistribuire a spațiului, a decis că este absolut necesar să eliberați până cel mai târziu la data de 31 decembrie 1963, spațiul pe care îl ocupați în prezent în clădirea stațiunii.

RECTOR. I. Creangă
ştampilă rotundă

O scrisoare, adresată Prim-secretarului (neprecizat), transmisă în 1963, reflectă preocuparea Mariei Celan privind şi aspectele aplicative ale cercetării algelor marine pluricelulare:

Tovarăşe prim-secretar,

Ca specialist în algologie marină, nu am putut să nu-mi pun problema folosirii practice a algelor marine, mai ales de către G.A.C.-urile depe litoralul nostru. Se ştie în adevăr că algele marine pot constitui un bun furaj pentru animale, precum şi un excelent îngrăşământ atât pentru cereale, cât şi în legumicultură [13, 14].[13]

Cercetările mele asupra algelor din Marea Neagră, din cauza greutăților întâmpinate și a întreruperilor ce au durat uneori ani de zile, s-au întins pe o perioadă lungă de timp. Astfel am putut observa în toată amploarea lor catastrofală a fenomenelor de scădere a vegetației algale, fenomene ce s-au accentuat mai ales în ultimii ani [15, 16, 17, 18, 19].

Munca mea de cercetare s-a desfăşurat mai ales la Agigea, astfel încât am putut constata legătura strânsă ce există între scăderea vegetației algale şi pescuit. Îmi aduc aminte foarte bine ce scoteau pescarii acum 25 de ani; este o deosebire enormă, atât din punct de vedere cantitativ cât şi calitativ, dintre rezultatele pescuitului de atunci şi de acum.

Cauzele sărăcirii vegetației algale sunt bine cunoscute şi constituie o preocupare şi o îngrijorare în toate țările ce posedă litoral marin. Este o problemă gravă ce se discută azi la toate congresele de oceanografie şi algologie în lumea întreagă.

[13] În aceeaşi ordine de idei, datorită utilității lor, autorul a încercat fără succes, în cursul desfăşurării activității profesionale proprii, convingerea autorităților maritime locale în vederea valorificării economice a cantităților de alge marine eșuate la țărm, în ultimele decenii de eutrofizare accentuată a apelor litorale românești, dar necontaminate semnificativ cu hidrocarburi şi colectate de pe plajele turistice doar din motive de salubrizare [7, p. 48].

Aşi rezuma pe scurt constatările făcute la conferința de oceanografie şi meteorologie marină, ținută la Tuapse în cadrul Societății de Geografie a U.R.S.S. între 22–29 oct. 1961. Scopul acestei conferințe a fost mai ales totalizarea lucrărilor referitoare la lupta cu poluarea (murdărirea) apelor în Marea Neagră şi Azov, care conțin enorme bogății naturale – peşte şi materie primă vegetală.

Curgerile din rețeaua de canalizare a oraşelor şi întreprinderilor industriale, de păcură şi de produse petrolifere produc o poluare a apelor marine, ce se răsfrânge în modul cel mai negativ asupra algelor şi a altor organisme marine.

Poluarea apei tulbură adânc regimul oxigenului din apă, provoacă o precipitare a substanțelor dizolvate şi a celor suspendate în apă, pe fundul mării, ceea ce duce în primul rând la reducerea pajiştilor submarine de alge şi deci a suprafeței de depunere a icrelor de peşte; aceste pajişti sunt dealtfel şi un loc de refugiu, de ascundere de duşmani şi un loc de hrănire pentru puetul de peşte.

Scurgerile de canalizare, infectarea cu diverse substanțe chimice, s-a constatat că schimbă şi gustul şi mirosul apei şi până şi ale cărnii de peşte.

Poluarea apei mai are o altă consecință gravă: ea produce o scădere cantitativă şi o schimbare calitativă a planctonului, – hrana de bază a multor specii de pești, verigi de bază în ciclul trofic din mări; poluarea apei creează condiții nefavorabile pentru dezvoltarea icrelor pelagice.

Poluarea apei mai are o altă consecință gravă: ea produce o scădere cantitativă şi o schimbare calitativă a planctonului, – hrana de bază a multor specii de pești, verigi de bază în ciclul trofic din mări; poluarea apei creează condiții nefavorabile pentru dezvoltarea icrelor pelagice.

Conferința de la Tuapse a subliniat necesitatea luării celor mai urgente măsuri, şi eficace, pentru curățirea apelor de canalizare, înainte ca aceste ape să se scurgă în mare, precum şi luarea de măsuri stricte în porturi, pentru reducerea la minimum a scurgerilor de păcură. Luarea mai ales a acestei din urmă măsuri se impune şi la noi. În decursul excursiilor, făcute dealungul litoralului nostru, botaniştii de la Stațiunea Zoologică – Tov. Popescu Dumitru, tov. Şerban Maria şi cu mine am constatat că plaja şi masele de alge aruncate de valuri sunt murdărite de păcură. Aceasta face ca algele marine să fie cu desăvârşire inutilizabile atât pentru scopuri agricole cât şi pentru scopuri industriale (masele de alge aruncate de mare pot fi prelucrate pentru fabricarea de carton şi hârtie fină. [aserțiune contradictorie afirmației anterioare asupra posibilității utilizării algelor marine.]

La noi ca şi în alte părți păcura cauzează moartea lentă şi chinuitoare a păsărilor aquatice, pe corpul cărora se depune, năclăindu-le penajul.

La cele expuse nu este poate inutil să mai adaog că pe litoralul nostru, cu frumoasele sale stațiuni balneare, vegetația algală joacă un rol important în asanarea apelor marine; astfel încât este nejust ca această vegetație să fie distrusă sub motivul „curățirii" fundului, așa cum s-a practicat la Eforie-Sud. Această distrugere este cu atât mai dăunătoare cu cât se face primăvara şi vara, când algele sunt în perioada lor de reproducere şi înmulțire. Odată cu distrugerea lor este astfel nimicită şi posibilitatea refacerii pajiştilor submarine. [subl.aut.]

Trăiască lupta pentru Pace!

Maria Celan

Agigea, 4 iunie 1963

Universitatea „Al. I. Cuza" / Rectoratul revin, mai tranşant, în privința eliberării spațiului deținut, prin adresa nr. 522 din 16 ianuarie 1964:

Tov. Celan Maria
Stațiunea de cercetări marine
Agigea – Constanța

Întrucât dv. ocupați trei camere din localul stațiunii fără nici un temei legal, iar în satul Agigea sunteți în posesia unui apartament [aserțiune neconfirmată de nimeni după cunoștințele autorului], *vă somăm ca imediat să evacuați camerele ce le deținеți la stațiune.*

În caz contrar vom fi nevoiți a vă acționa în judecată, unde vom solicita pe lângă evacuarea dv. din imobil şi cheltuieli de judecată.

RECTOR. I. Creangă
ştampilă rotundă

S-a păstrat şi o scrisoare dactilografiată de la Agigea din 26.8.1964:

Stimată colegă Marusia,
Am primit lucrările ce mi-ați trimis:
– Notes sur les algues brunes du littoral Roumain de la Mer Noire.
– Alge marine noi pentru litoralul românesc al Mării Negre.

Odată cu mulțumirile mele primiți toate omagiile; totodată vă mulțumesc pentru cuvintele bune, de circumstanță, ce mi le adresați în legătură cu venirea mea la conducerea Stațiunii.

Credeți vă rog în gândurile mele bune şi vă asigur că veți putea continua cercetările Dvoastră ca şi până acum adică nu veți fi tulburată de nimeni, afară de cazul că veți tulbura Dvoastră, singură.- În măsura mijloacelor existente ale stațiunii veți primi tot ajutorul pentru lucrările Dvoastră.

Personal sunt şi eu de părere că cercetările de algologie vor trebui întreținute la Stațiunea noastră dar pe viitor poate orientate şi spre preocupări experimentale, adică îndreptate către probleme de dinamică biologică.

Vă mulțumesc din inimă iarăşi pentru înclinarea şi promisiunea Dvoastră de a-mi oferi sprijinul şi competența Dvoastră pe percursul treburilor variate de conducere şi voi face apel la Dvoastră ori de câte ori voi simți nevoia.

Ținând seama însă de unele ciudățenii ale Dvoastră cu care noi toți prietenii Dvoastră din trecut am avut de furcă, ciudățenii care nu ne-au putut garanta buna şi consequenta Dvoastră dispoziție, în general, mai mult de 24 de ore, vă rugăm să considerați că față de Stațiune nu aveți nici o obligație specială (decât doar cele care decurg din conviețuirea sub acelaşi acoperiş), sunteți independentă cu lucrul Dvoastră; vă rugăm totuşi să acceptați cel mult obligațiunea de a nu vă mai amesteca sub nici o formă în treburile administrative sau ştiințifice ale Stațiunii, iar în ce priveşte raporturile noastre strict colegiale şi personale, pe care le reamintiți, propun să considerați în mod serios replica lui Voltaire (mutatis mutandis) adresată lui Frederic cel Mare: „noi suntem făcuți să ne admirăm de la distanță".

Al Dvoastră Prof. N. Gavrilescu
semnătură

Academia Republicii Populare Române, Institutul de Biologie „Traian Săvulescu" transmite adresa nr. 1603, din Bucureşti, la 9 aprilie 1965:

C ă t r e
Tov. MARIA CELAN
STAȚIUNEA DE CERCETĂRI MARINE – AGIGEA
Raionul Constanța
Regiunea Constanța

Referitor la cererea dv. de a fi ajutată cu un microscop şi sticlăria necesară cercetărilor algologice marine, vă facem cunoscut că potrivit normelor în vigoare este necesar să vă adresați institutului nostru cu o cerere în care să specificați că doriți să deveniți colaborator extern.

Cererea dv. se va înainta apoi Prezidiului Academiei R.P.R. pentru aprobare.

DIRECTOR,
Acad. Prof. N. Sălăgeanu
semnătură

ştampilă rotundă

Peste mai mulți ani, parvine următoarea scrisoare particulară, de la Bucureşti, în 13 septembrie 1975:

Mult stimată Domnişoară Celan,

Vă mulțumim din toată inima pentru scrisoarea Dv din 8 septembrie, în care am găsit informații prețioase asupra eczemei motănaşului nostru. El lincheşte [a mânca un aliment lichid lingându-l și făcând un zgomot caracteristic cu limba, Dexonline român] *uneori cu plăcere lapte, crud mai ales, şi iaurt. Însă carnea rămâne hrana lui de bază. Și ce să-i facem?, dacă miaună mereu la frigider, unde păstrăm carnea. Vom căuta pe Prof. Roşca la Policlinica veterinară din Balta-Albă (str. Ilioara din Titan) unde ne scrieți Dv că această policlinică este excepțional înzestrată cu medicamentele cele mai bune, streine, şi că Dr Roşca este şi el excepțional ca medic.*

Ne vom duce întâi noi ca să vorbim cu el, să vedem ce este de făcut. Şi pe urmă vom duce pisicul. Sau, cine ştie, poate să vină el la noi, bine înțeles cu plată, adică cu onorarul cuvenit.

Ne-a părut şi nouă rău, că nu am mai putut sta la Agigea, unde ne-am amintit de timpurile petrecute acolo şi de munca ce am depus ca director pentru redresarea Stațiunii, după moartea Profesorului Borcea, care era un om cu toane, nu numai un bun zoolog şi cu care era greu să te înțelegi. Dar, să-l lăsăm liniştit în Empireu, să se odihnească în pace.

Adresa D^nei^ Hélène Guilliermond este: 30, Rue Saint-Sulpice PARIS 6-e. Am şi numărul ei de telefon: Danton 1.2.87.

Vă rugăm să primiți cele mai bune urări de sănătate. Să auzim numai de bine, atât despre Dv, cât şi despre Topaz şi pisicuțele Dv.

Ştefana şi CMotaş

P.S. De Sf. Maria-Mică am fost la Sinaia, unde soră-mea Maria Popovici, avea patronul ei. Şi ne-am întors mulțumiți de călătorie. Am fost duşi cu

aceiaşi maşină, condusă de Florin Teodorescu nepotul nostru, care ne-a dus şi la Constanța, la Agigea şi pe tot litoralul.

Ulterior, în 1979, se adresează Elenei Ceauşescu:

Tovarăşă Academiciană

Subsemnata, Maria Celan, pensionară, am continuat cercetările mele de algologie marină în cadrul secției de Biologie „Prof. I. Borcea" de la Agigea a Institutului Român de Cercetări Marine. Lucrez benevol în calitate de cercetător extern.

Am făcut parte din primul grup de asistenți tineri care au fost aduşi de Prof. I. Borcea, fondatorul primei noastre Stațiuni de cercetări marine aparținând de universitatea din Iaşi.

Având o vechime de peste 40 de ani de activitate în învățământul superior şi cercetarea ştiințifică am acumulat o bogată experiență didactică şi ştiințifică. Astfel cunosc problemele actuale legate atât de învățământ cât şi cercetare.

Acestea mă fac, tovarăşă Academiciană, să vă rog ca să binevoiți a-mi acorda o audiență, prin care nu urmăresc nici un interes personal, ci numai realizarea gândului şi dorinței din totdeauna de a pune experiența şi cunoştințele mele în serviciul Ştiinței şi a Partidului.

17 iulie 1979

Dr. Maria Celan
Data primirii în partid: 5 ianuarie 1947
Doctorat de Stat obținut la Univ. din Paris
Primită membră în Société Botanique de France (1938)
Primită membră în Société Phycologique de France (1976)
Membră în Comitetul de bentos al Comisiei Internaționale pentru Explorarea M. Mediterane
Tovarăşei Academician Doctor Elena Ceauşescu

Maria Celan adresează un nou memoriu E. Ceauşescu, păstrat şi în originalul olograf, dar nedatat, probabil tot din 1979:

Tradiția este legătura prezentului cu viitorul şi poate avea şi semnificarea corectă a transmiterii de la o generație la alta a bunurilor materiale şi spirituale. Tradiția este de o mare însemnătate în viața unui popor şi joacă un rol hotărâtor

în istoria sa. De aceea dezafectarea clădirii, care a fost prima noastră staţiune de cercetări marine, de biologie marină, este privită ca o gravă greşeală şi o violare a datoriei sacre care impune respectul pentru activitatea înaintaşilor. Pentru că această clădire istorică prezintă o valoare istorică.

Schimbarea destinaţiei acestei clădiri, care azi adăposteşte colectivul de cercetare a secţiei „Prof. I. Borcea" al I.R.C.M.ului [Institutul Român de Cercetări Marine] *condamnă la dispariţie Rezervaţia de dune marine de la Agigea, – o rezervaţie unică în Europa.*

Împrejmuirea cu garduri înalte nu o va putea salva; o va putea feri de pieire numai prezenţa omului viu, prezenţa unor oameni de ştiinţă.

Clădirea de la Agigea trebuia să rămână proprietatea Institutului de cercet. marine, chiar în cazul construirii unui Institut la Constanţa, rămânând afectată mai ales scopurilor didactice, cum este practica studenţilor biologi.

Şi dacă din nenorocire acest lucru nu se mai poate spera, se impune ca, pe lângă casa memorială Prof. I. Borcea, care va fi instalată într-o clădire mică anexă, să rămână la Agigea şi unul din colectivele mai mici de cercetători al institutului.

I.C.H.ul [Institutul de Cercetări Hidrotehnice] *care urmează să ocupe clădirea, va putea uşor ceda o mică parte din aceasta. Într-adevăr, aripa de sud a clădirii, în care se găseşte colectivul de geologie, dependent de Institutul de mine de la Bucureşti* [14]*, a fost complet izolat prin zidirea uşilor de comunicare cu restul clădirii. Această neînsemnată parte din corpul principal al clădirii ar putea fi cedată I .R.C.M.ului.*

Ar mai exista şi o a doua posibilitate:

Pe lângă corpul principal de clădire, mai există o altă clădire, de tip vilă, care n-ar necesita decât să fie legată la instalaţia de încălzire centrală din clădirea principală.

S'ar mai putea sugera şi o altă soluţie. La Agigea s'ar putea crea un mic grup de cercetători din 3 sau 4 oameni, dependent de Centrul de cercetări biologice al Academiei; anume de colectivul de cercetare al faunei şi florei terestre din Dobrogea.

În încheiere voi menţiona că într-un articol scris cu ocazia recentei sărbătoriri a împlinirii a 100 de ani de la naşterea Prof. I. Borcea, tov. Acad. Prof.

---

[14] Dl. Academician Nicolae Panin, fost Director General al Institutului Naţional de Geologie şi Geoecologie Marină (GEOECOMAR) din Bucureşti – Constanţa precizează: *Colectivul de geologie şi sedimentologie marină a fost transferat la I.R.C.M. de la Institutul de Geologie si Geofizică în 1970 şi s-a intors tot la I.G.G. în 1975.*

E. Pora nu atrage atenția forurilor superioare de Partid din Constanța asupra dezafectării stațiunii de la Agigea decât printr-o frază timidă, în timp ce ar fi fost firească o intervenție mai energică din partea Academiei R.S.R.

Maria Celan cercetător extern la Inst.R.C.M.

Un alt memoriu, tot nedatat, este adresat din nou E.C.:

Tovarăşă Academiciană,

Subsemnata Maria Celan, pensionară, datorită bunăvoinței tovarăşului Vîlcu, am continuat şi continu[i] *să lucrez benevol (în momentul de față la Institutul Român de Cercetări Marine).*

La Institut se aşteaptă o vizită a Dumneavoastră şi a tovarăşului Preşedinte Nicolae Ceauşescu. În loc de bucurie, se observă însă o mare îngrijorare şi o tendință de a evita această vizită şi mai ales de a se evita vizitarea clădirii primei noastre stațiuni de cercetări marine de la Agigea, unde azi se găseşte secția de Biologie a I.R.C.M.-ului.

Această primă stațiune de cercetări marine a Universității din Iaşi, a fost creată pe dune de nisip de altă dată de inimosul şi admirabilul om de ştiință, Profesorul Ion Borcea. Clădirea este veche de mai bine de 50 de ani şi este de trei ori o clădire istorică: din ea a ieşit un număr mare de lucrări ştiințifice; numeroase generații de studenți și-au făcut aici practica; de aici s-au stabilit legături strânse de mare folos cu un impresionant număr de centre de cercetare marină pe glob şi s-a creat o bogată bibliotecă, în mare parte numai prin schimb cu lucrările stațiunii. Azi toată această frumoasă şi bogată activitate s-a redus.

Azi se proiectează construirea unei clădiri noi pentru I.R.C.M. la Constanța. Aprobarea acestei construcții este condiționată de părăsirea clădirii de la Agigea. Ori, dezafectarea clădirii de la Agigea, este o adevărată crimă față de ştiința românească; este o călcare în picioare a unei tradiții – o tradiție care trebuie perpetuată, respectată cu cea mai mare grijă, în conformitate cu linia impusă de însuşi ...- linia de păstrare a tradiției istorice bune şi de valoare – care reprezintă legătura indisolubilă dintre trecut şi prezent.

Clădirea de la Agigea nu trebuie dezafectată, ci păstrată şi de acum înainte ca un centru de cercetare marină, de practică a studenților din toate Universitățile din țară. Fericit amplasată de profesorul I. Borcea, această clădire este o adevărată oază de liniște şi frumusețe peisagistică, cu perspective largi şi fericite pentru viitor datorită avantajelor în ceea ce priveşte cercetarea experimentală, care se vor crea odată cu construirea portului nou.

Pe lângă staţiunea de la Agigea, a existat şi există o rezervaţie unică în Europa cu vegetaţie specifică de dune marine. Această rezervaţie a stârnit admiraţia tuturor botaniştilor străini care au vizitat-o în trecut. Şi este păcat că nu s-a dus la bun sfârşit crearea şi a unei Grădini Botanice cu flora atât de originală a Dobrogei[15]*, începută de Universitatea din Iaşi, cu multă cheltuială şi care începuturi au fost nimicite fără milă pentru munca depusă şi cheltuielile făcute. Această grădină, odată realizată, ar fi adus acelaşi venit foarte mare, pe care îl aduce acvariu*[l] *din Constanţa.*

Tovarăşă Academiciană,

Prin prezentul memoriu n'am expus un punct de vedere personal, ci acela a[l] *celor mai buni oameni de ştiinţă, biologi, de aici şi din universităţile noastre, care de la început au deplâns dispariţia staţiunii ca Instituţie de sine stătătoare.*

Părerea noastră este că nu este permis să se condiţioneze construirea unui Institut de cercetare marină la Constanţa prin dezafectarea clădirii de la Agigea. Din contră, ar trebui mărit spaţiu[l] *existent la Agigea printr-o clădire suplimentară, reprezentând astfel o dezvoltare şi creştere a vechii staţiuni cu o tradiţie atât de valoroasă la rangul de Institut.*

În trecut mi-am permis, tovarăşă Academiciană, să vă cer o audienţă. Dacă pun la socoteală şi anii de studenţie, înseamnă că am dus cincizeci de ani din viaţa mea în mediul de învăţământ superior şi de cercetare. Am fost un om combativ şi revoluţionar şi am acumulat o enormă experienţă şi o perfectă cunoaştere a acestui mediu. Cerându-vă şi acum să binevoiţi a-mi acorda o audienţă, nu urmăresc altceva decât să fac ca experienţa acumulată de mine să poată servi la îndreptarea lucrurilor care nu merg aşa cum ar fi de dorit.

Dr. Maria S. Celan
1. Membră a Societăţii Franceze de Botanică
2. Membră a Societăţii Ficologice Franceze
3. Membră în Comitetul Comisiei Internaţionale Ştiinţifice a Mării Mediterane

În contextul problematicii protecţiei naturii, Maria Celan dovedeşte atenţia acordată şi înclinaţia pentru acest aspect semnificativ din preocupările sale, prin atenţionarea scrisă nedatată adresată unei anumite mult

[15] Dl. profesor dr. biolog Adrian Bavaru, fost Rector al Universităţii Ovidius din Constanţa a avut iniţiativa creării unei Grădini botanice la Constanţa după 1990, dar Primăria a ignorat proiectul; în schimb, foarte recent o asemenea mică grădină a fost inaugurată la Techirghiol.

stimate tovarăşe Dermengiu, din anturajul propiat al Prim-secretarului Comitetului Județean de Partid Constanța Vasile Vâlcu, vizând abuzurile grave ale unui pretins paznic de vânătoare, asupra înființării la staţiunea de la Agigea a unui *Laborator de protecţia naturii şi conservarea resurselor naturale care este condus de un tovarăş foarte bun, excelent cercetător – tov. Victor Ciochia.*[16] *El este membru specialist în Subcomisia pentru studiul păsărilor de vânat din sud, sud-estul Europei şi Orientul Apropiat, din cadrul Consiliului Internaţional de vânătoare. Apoi custode onorific al Comisiei Monumentelor Naturii, membru în consiliul judeţean pentru ocrotirea naturii; în fine membru al Societăţii de ornitologie din Franţa.*

La sugestia mai multor savanţi ornitologi străini şi români, tov. Ciochia de acord cu conducerea Staţiunii, a propus ca micul lac Agigea să fie declarat rezervaţie naturală, din cauza [datorită] *importanţei mari pe care o prezintă pentru studiul migraţiei păsărilor. În scurt timp pe malurile lacului au fost instalate tablele cu inscripţia „Rezervaţie naturală" şi sub egida Academiei cu indicaţia sancţionării în caz de încălcare a legii. …*

Ori tocmai în august-septembrie în acest lac se adună mii şi mii de păsări acvatice, printre care specii rare şi puse sub ocrotire, motiv pentru care ea este indignată şi se revoltă în mod justificat din cauza braconajului nedisimulat practicat în zonă, *spectacol de o diabolică cruzime. Aceasta nu mai era vânătoare, era un masacru ce te umplea de oroare. Spre seară lacul trist şi pustiu, purta pe maluri zeci şi zeci de cadavre printre care specii rarissime, ocrotite de lege. Această crimă a rămas nesancţionată, cu toate intervenţiile noastre. …*

… şi termin spunând nu ajutaţi-mă ci ajutaţi-ne. Sunt singură, … Şi când micul nostru lac se va popula din nou şi va fi plin de viaţă şi de forfota musafirilor lui înaripaţi, să găsească liniştea şi pacea dăruită de Dumneavoastră, …[17]

---

[16] Victor Ciochia (1932–2014), zoolog, entomolog, ornitolog român, doctor în biologie, a funcționat ca ornitolog la Stațiunea zoologică marină de la Agigea (1968–1970), profesor la Universitatea „Lucian Blaga" din Sibiu, membru al Academiei Oamenilor de Știință din România (1991–2014), al Academiei de Stiinte Agricole si Silvice „Gh. Ionescu – Sisesti" (1991–2014), al Academiei de Ştiinţe din New York (1994–2014) şi al altor societăți ştiinţifice româneşti şi străine, conducător de doctorat la Universitatea Bucureşti / Facultatea de biologie, a semnalat pentru prima dată în Fauna României, specia *Sylvia melanocephala* pe dunele din rezervația de la Agigea şi pentru prima dată în Europa, iernarea speciei *Branta ruficollis* în România la Histria Sinoe, a realizat de asemenea pentru prima dată în România observații ornitologice din avion, estimând abundența diferitelor specii pe lacurile din Dobrogea şi Deltă (cf. prof. dr. emerit Ionel Andriescu, Facultatea de Biologie, Universitatea „Alexandru I. Cuza" Iaşi).

[17] În prezent lacul Agigea îşi păstrează statutul de rezervație naturală de interes național,

Într-un raport păstrat în original Maria Celan explică printre altele cu amărăciune:

Activitatea mea de cercetare desfăşurată sub conducerea unor oameni de ştiinţă celebri în lumea întreagă, a dovedit o capacitate pentru cercetare ştiinţifică şi o muncă de înaltă productivitate. Dacă n'am putut decât extrem de puţin faţă de ceea ce puteam produce este că s-a făcut totul pentru a mi se pune piedici şi înainte de toate a mă lipsi cu desăvârşire de un laborator şi de un minimum măcar de condiţii necesare unei munci de cercetare. Mi s-a cerut însă multă muncă didactică la catedrele respective. Când am putut prin mijloace proprii să-mi organizez un mic laborator s-a întâmplat un lucru uluitor şi de necrezut: (Iaşi 1947) mi-a fost distrus cu târnăcopul.

În străinătate, atât la Viena cât şi la Paris am fost plecată fără bursă, fără măcar o simplă recomandare din partea Universităţii. Dar m-am impus prin muncă; în curând mi s-a acordat o bursă de Institutul franco-român. La 2–3 luni această bursă nu s-a retras în urma intrigilor din ţară; acest lucru m-a servit, deoarece, oamenii acum mă cunoşteau (Paris) şi indignaţi au intervenit ca să mi se acorde o bursă de merit, care constituie şi un titlu – bursa Arconati-Visconti.

...

Ceea ce am putut realiza şi ceea ce realizez şi azi este pozitiv apreciat în străinătate. Iată câteva exemple:

1) Chiar înainte de publicarea tezei mele, rezultatele obţinute în primii 3 ani de lucru au fost menţionate în cartea Prof. Guilliermond „Introduction á l'étude de Cytologie" Hermann èd. T. III p. 59.

2) În introducerea la lucrarea sa „Recherches caryologiques chez le Floridées" un mare algolog francez F. Magne citează teza mea de doctorat ca o lucrare care a contribuit la studiul şi evoluţia organelor specializate – celulele axiale, gametocişti şi carposporocişti, domeniu încă puţin cunoscut. La p. 573 acest autor scrie: „Noi am văzut că deja H. von Neuenstein, H. Kylin, apoi M. Celan au încercat să coordoneze datele cunoscute despre structura nucleului la Floridee; lucrarea lui M. Celan, bazată pe metoda Feulgen, este singura a căror rezultate pot fi luate în consideraţie."

Metoda Feulgen, pe care nimeni nu reuşise s-o aplice la algele roşii şi ciuperci, la care se şi renunţase, a reuşit s-o aplice o modestă asistentă de la

conform Legii nr. 5 / 2000, aflându-se în proprietatea unității teritoriale administrative Agigea.

Universitatea de la Iaşi – M. Celan, scoţând astfel din impasul în care au ajuns aceste două grupuri mari de plante.

Lipsită cu desăvârşire de orice mijloace indispensabile pentru continuarea cercetărilor de citofiziologie şi citologie, am reluat cercetările la Marea Neagră şi acestea în condiţii foarte grele, deoarece asemenea cercetări se efectuiază în centre mari cu colecţii mari de herbare şi biblioteci de specialitate – ca Viena, Parisul, Leningradul.

Ceea ce am putut realiza a fost în întregime însumat în lucrarea fundamentală a algologului sovietic A.D. Zinova: Determinatorul algelor verzi, brune şi roşii din mările sudice a[le] *U.R.S.S.* (cf. infranota 10).

3) În lucrarea recent apărută (1975) „Fitobentosul Mării Negre" de algologul sovietic Kalughina Gutnik se poate citi la p. 175: „Lucrarea M. Celan din 1968 a avut pentru noi o importanţă enormă, deoarece mai întâi a confirmat datele noastre asupra prezenţei în Marea Neagră a două specii de Cystoseira, *iar, în al doilea rând, a orientat direcţia viitoare a cercetărilor noastre în domeniul dezvoltării acestor specii."*

4) Transmiterea unui exemplar din lucrarea mea de doctorat la Institutul Botanic al Academiei U.R.S.S. la Leningrad a făcut ca să fiu rugată să merg acolo măcar pe câteva luni, deoarece nu aveau la secţia cryptogamică un citolog. N'am fost ajutată de Minister să pot răspunde acestei invitaţii, după cum n'am fost ajutată să pot merge la ultimul congres mondial al botaniştilor ce s-a ţinut la Leningrad, deşi Preşedintele Congresului s-a adresat conducerii I.R.C.M.[ului] *cu rugămintea să fiu ajutată să iau parte la lucrările congresului (- Secţia de algologie).*

Deşi a trecut o viaţă de zeci de ani de când m-am întors în ţară (unde am fost forţată să fac un doctorat de stat francez, (care nu se dă în general străinilor, – aceasta pentru a putea rămâne să lucrez în Franţa), legăturile mele de bună şi caldă prietenie nu au slăbit ci s-au întărit, fapt care denotă aprecierea de care m-am bucurat şi mă bucur şi azi. De altfel, fără ajutorul dat de specialiştii de la Viena (unde am lucrat timp de un an), Paris şi Leningrad şi U.R.S.S. în general, nici n-aş fi putut face absolut nimic. În ţară însă am fost, pot spune sălbatec duşmănită – ceea ce a frânat enorm munca şi a dăunat grav sănătăţii mele.

Deşi în vârstă înaintată sunt în stare să mai lucrez şi doresc să lucrez mai departe. Pentru a putea solicita bunăvoinţa şi ajutorul Dumneavoastră m'am gândit să întocmesc acest rezumativ, – foarte rezumativ curriculum vitae.

M. Celan

18-IV–1982

Oare cui l-a adresat?

Tot de la Agigea, Maria Celan se adresa din nou unui director nenominalizat, probabil al I.R.C.M., în scrisoarea ei din 19 aprilie 1982:

Agigea, 19.IV.982

Mult stimate tovarăşe Director,

Am întocmit un fel de curriculum vitae, foarte rezumativ şi incomplect, dar suficient pentru a da o idee de realizările mele în domeniul cercetării ştiinţifice. Nu am vorbit de sarcinile didactice, foarte grele: 4 şedinţe de lucrări practice şi 2 cursuri pe săptămână, ore de consultaţie, lucrări de diplomă cu studenţii, un colectiv de oameni ignoranţi şi leneşi la catedră. Asta la Iaşi. Şi în munca didactică mi s-a[u] *pus beţe în roate, însă studenţii mă apreciau şi ţineau la mine foarte mult şi peste asta nu se putea trece.*

După cum vă vorbisem, sunt pe cale de-a forma un mic colectiv de lucru: acel tovarăş de la Mangalia Pascu Dorin, un fost student de al meu, excelent din toate punctele de vedere – capacitate şi caracter – soţia sa este şi ea o excelentă biologă, este în învăţământ mediu. Am şi început să colaborăm. Tov. Pascu din prima recoltă mi-a adus lucruri foarte interesante. Eu am reuşit să-mi organizez un laborator în casa memorială „Prof. I. Borcea”[18]*, iar tov. Pascu are un laborator foarte bogat la Policlinica de la Mangalia, unde este hematolog foarte apreciat, de nivel înalt în specialitate. Vom putea face şi cercetări citologice, şi mai ales cariologie, care încă nimeni n-a făcut-o cu algele din Marea Neagră şi nu prea s-au făcut şi în Mediterană. Bologa ar vrea şi el să lucreze cu mine; … este prea absorbit cu izotopii lui* [7, p. 48]. *Dar e bun pentru că ştie englezeşte.*

Credem că putem reuşi să facem lucruri frumoase şi să „îngroşăm” revista I.R.C.M.ului [Cercetări marine-Recherches marines] *cu note interesante care vor fi apreciate în străinătate. Dar … bine înţeles nu fără bunăvoinţa şi ajutorul Dumneavoastră. Şi cea mai mare rugăminte este pentru scafandri! Măcar de 3 ori la 2 luni!*

Tov. Pascu deocamdată, ca şi mine, va colabora ca cercetător extern pe lângă Institut. Şi dacă cumpăraţi cele necesare vă facem un Laborator de

[18] Acolo am cunoscut-o timp de 20 de ani, între 1970–1989, activă, devotată, interesată permanent de noutăți științifice și civice, iubitoare de animale și sensibilă la suferințele lor, cu un umor deosebit în ciuda tuturor lipsurilor și frustrărilor proprii, până la îmbolnăvirea ei gravă cu bacteria *Klebsiella* sp., internarea scurtă la Spitalul de boli infecțioase din Constanța și apoi la sanatoriul de T.B.C. osos „Dr. Victor Climescu” din proximitatea stațiunii de la Agigea unde a survenit decesul în 1989.

algologie cu laboratoare anexe de cariologie şi cine ştie? Poate şi genetică, ceea ce va fi f. important şi nou pentru Marea Neagră. Mă gândesc eu că ar fi tare frumos dacă la parterul casei memoriale s-ar face secţia de Biologie vegetală marină a I.R.C.M., aşa ca în străinătate, în timp ce la etaj ar fi muzeul memorial al Prof. Borcea. În felul acesta casa memorială ar deveni o clădire plină de viaţă şi nu monument mort. I.R.C.M. ar păstra un picior la Agigea, şi eu cred ferm că într-o zi se va face dreptate, clădirea făcută de bietul Prof. Borcea va fi redată ştiinţei româneşti; tradiţia, care este legătura trecutului cu viitorul, va fi respectată. Ca anexă a Institutului, găzduind secţii pentru care corespunde, staţiunea va permite dezvoltare şi creştere a I.R.C.M. în viitor.[19]

Materialul pe care vi-l trimit eu intenţionez să-l bat la maşină. E bine să fie la bibliotecă o listă a lucrărilor mele, care sunt de altfel foarte împrăştiate în diferite reviste, la noi şi în străinătate.[20]

Cu cele mai distinse sentimente de profund respect,

Maria S. Celan

P.S. În curând vom veni într-o sâmbătă să vi-l prezint pe tov. D. Pascu.

În 7 septembrie 1979 Maria Celan adresează o scrisoare scurtă Prim-secretarului Comitetului Judeţean de Partid Constanţa:

Tovarăşe Prim-secretar,

Într-un memoriu anterior, înaintat tov. academician dr. ing. Elena Ceauşescu, am căutat să arăt situaţia de la secţia de biologie a Institutului Român de Cercetări Marine precum şi, mai ales, a rezervaţiei de dune marine, dependente de această secţie.

Am arătat în acest memoriu că numai prezenţa unui colectiv ştiinţific poate salva de distrugere această rezervaţie de la Agigea şi că nici-o împrejmuire nu o va putea salva. Realitatea dovedeşte acest lucru de când s-a deschis şantierul existent aici la malul mării, în rezervaţie s-au produs incendii în patru rânduri. Cei vinovaţi nici măcar n-au prevenit pe cei în drept

[19] Staţiunea de zoologie / biologie marină „Prof. Ioan Borcea" a fost retrocedată Universităţii „Alexandru I. Cuza", proprietarul ei de drept, cu asentimentul I.R.C.M. în al cărui patrimoniu s-a aflat între 1970–1989, în urma eforturilor susţinute şi îndreptăţite ale prof.dr.biolog Gheorghe Mustaţă, în 1990.

[20] Lista completă a fost publicată în Franţa, ţara de predilecţie a Mariei Celan [3].

să intervină, asistând impasibili la dezastrul produs. Se poate vedea de asemenea la fața locului cum a fost distrusă una din cele mai frumoase dune prin exploatarea nisipului. Camioane de pe şantier încarcă nisipul cu utilaje speciale (maşini cu cupe de excavat). În felul acesta pot fi distruse una după alta dunele cu vegetația lor specifică, pentru care a şi fost declarat rezervație terenul respectiv. O împrejmuire nu ajută la nimic dacă ne gândim că nişte plăci din aceasta pot fi date la o parte în câteva minute cu mijloacele existente la şantierele respective.

În clădirea de la Agigea, pe lângă secția de biologie există şi un colectiv de geologi, care la început a făcut parte din I.R.C.M. La instalarea acestui colectiv s-au făcut amenajări speciale foarte costisitoare. Oriunde s-ar muta acest colectiv nu va putea face față altor cheltuieli iar ceea ce s-a făcut s-ar distruge fără folos. De asemenea, actualul sediu al Secției de geologie marină corespunde excepțional necesităților de cercetare marină.

Restul clădirii rămase disponibilă ar putea fi ocupată de un colectiv de geologi care lucrează pentru canal. Se pare de altfel că se intenționează ca un asemenea colectiv să se instaleze în clădirea de la Agigea.

Prin rămânerea în clădirea de la Agigea – clădirea primei noastre stațiuni de cercetări marine, clădire istorică, care în nici un caz nu poate să dispară – a unui colectiv de oameni de ştiință se va evita folosirea acesteia ca simple dormitoare pentru muncitori ceea ce ar duce, pe lângă o lipsă de pază mai bună pentru rezervație, la degradarea definitivă a acestei clădiri care şi aşa a fost mult neglijată.

Dr. Maria S. Celan

Către,
Tov. Prim Secretar al Comitetului Județean de Partid Constanța

O scrisoare păstrată fără menționarea destinatarului şi nedatată precizează următoarele:

Subsemnata Dr Maria Celan am făcut parte din primul colectiv de tineri de la Universitatea din Iaşi aduşi de Prof. I. Borcea la stațiunea marină de la Agigea, punându-se astfel baza cercetărilor marine la țărmul românesc al Mării Negre.

După cum este binecunoscut algologia este una din cele mai anevoioase ramuri a Botanicii.

Frecventele deplasări de la Iaşi la Agigea, ieşirile pe mare costau bani mulţi; de la început şi tot restul vieţii cheltuielile în cea mai mare parte au fost acoperite de resurse proprii (salarul).

Este de asemenea binecunoscut că studiul algelor (- determinarea lor) necesită în mod absolut un stagiu obligatoriu, acolo unde se găsesc cele mai mari şi celebre colecţii – herbare de alge, adică la Viena, Paris, Leningrad. Tot pe cont propriu am plecat şi lucrat la Viena (8 luni) apoi la Paris (5 ani). Pentru Paris obţinusem un concediu de 3 luni. Ministerul de Învăţământ Francez însă a cerut rămânerea mea în Franţa, ca fiind un element „excepţional dotat" pentru cercetare ştiinţifică şi m-a pus să lucrez un doctorat (de stat francez). Am purtat cu cinste numele ţării în străinătate [subl. aut.]*, fiind primită membră în două mari societăţi ştiinţifice franceze şi beneficiind de o bursă de merit – Arconati-Visconti – care constituie un titlu.*

Deşi am fost reţinută în străinătate, obţinând o situaţie strălucită, n-am ezitat, în plin război, cu riscul vieţii, să mă întorc în ţară, deoarece devenise clar că nemţii vor pierde războiul iar armata sovietică va veni la noi în ţară. Am preferat să lucrez în regim democratic. (sic!, 7, p. 34–35)

În ţară am avut totdeauna mult de suferit şi uneori chiar foarte greu. Am făcut parte din primele serii de basarabeni, care în 1919–1920 au venit la Universităţile din România. Eram toţi consideraţi „bolşevici" şi de altfel ne distingeam printr'o mentalitate progresistă, foarte mulţi fiind comunişti buni [?]*...*

După pensionare am continuat să lucrez ca cercetător extern întâi la Staţiunea de la Agigea, apoi I.R.C.M. Puteam lucra mai mult, deoarece scăpasem de sarcini didactice, care au fost grele, deoarece aveam funcţia de şef de catedră, atât la Iaşi cât şi la Bucureşti. Nu pot să intru în detalii în ceea ce priveşte continua sabotare a muncii mele, din momentul chiar a întoarcerii mele în ţară. ...

Cu toate piedicile, am lucrat şi am o listă de lucrări mulţumitoare, deşi nu reprezintă nici a suta parte din ce aşi fi putut face având condiţii corespunzătoare.

În Institutul construit la Constanţa nu a fost prevăzut un loc de lucru pentru mine. Am rămas la Agigea în 2 camere, din care una Laborator, în casa memorială „Prof. Ioan Borcea". Tov. Director Tomescu, ca şi tov. Iordănescu au avut amabilitatea să mă lase cu tot inventarul de Laborator, de altfel cu totul neînsemnat, fiind de acord cu rămânerea mea la Agigea.

Dacă în momentul de faţă mă adresez Comitetului Judeţean de Partid, este [pentru] *că există o tendinţă ca I.C.H. să ocupe şi clădirea declarată casă*

memorială. Chiar în acest caz eu aș putea rămâne la Agigea: două camere în plus sau în minus nu contează față de spațiul enorm pe care îl oferă clădirea principală.

Sunt legată de Agigea și prin ajutorul pe care îl capăt de la mai multe familii de muncitori a căror copii de zeci de ani i-am meditat la limbi străine. Eu nu sunt în stare să stau la cozi; n-aș suporta acest lucru obositor, în plus nu ar mai rămâne timp pentru munca de cercetare.

Rămâne să subliniez, că, continuarea cercetărilor algologice la țărmul românesc rămâne o sarcină de prim ordin. Aceasta din cauza pierii aproape complectă a florei de alge marine, care a început încă din 1946 (subl. aut.) *și a fost continu*[u] *supravegheată de mine* [15, 16; 17; 18; 19].

Azi este bine stabilit că cercetarea zonei riverane [costiere] *a mărilor și oceanelor este mult mai importantă decât cercetarea adâncimilor mari. S-a văzut că această zonă este un adevărat leagăn al vieții; prin distrugerea acestei zone o mare devine o mare moartă. Ori flora de alge constituie elementul esențial al zonei riverane, condiționând și existența faunei. În fața noastră stă sarcina de repopulare cu alge a zonei noastre riverane, la care însă nu se va putea trece, fără o urmărire minuțioasă a evoluției speciilor rămase în viață și fără observarea unei eventuale repopulări naturale, chiar în condițiile foarte nefavorabile create pe de o parte de transformările de pe litoral (- dispariția plajelor) și lucrările hidrotehnice.*

Sper că voi primi tot sprijinul necesar pentru a continua cercetările în această direcție, contribuind ...

Trăiască lupta pentru pace!

Maria S. Celan

Maria Celan revine cu o scrisoare ceva mai lungă, nedatată, tot către destinatarul de mai sus:

Tovarăşului Prim Secretar al Consiliului Județean de Partid Constanța

Subsemnata Maria Celan posed un Doctorat de Stat Francez, care îmi dă dreptul să lucrez în Franța şi care mi-a fost dat ca să fiu reținută la Universitatea din Paris. Lucrând la Paris am fost făcută membră în două mari societăți ştiințifice – Société Botanique de France (unde n-am mai avut posibilitatea să trimit cotizația odată întoarsă în țară) apoi am primit şi calitatea de membră în Société phycologique de France unde cotizația este regulat plătită de prieteni.

Sunt deasemeni membră în Comisia Internațională pentru explorarea ştiințifică a mării Mediterane; mă prezint regulat cu lucrări la congresele ce se țin din doi în doi ani.

Am stat 5 ani în Franța unde am fost distinsă cu bursa de merit Arconati-Visconti – ceea ce constituie un titlu. Am fost propusă cu caracterizarea „excepțional dotată pentru cercetare" pentru bursa Rockefeller, de care n'am putut beneficia ca româncă, deoarece americanii erau supărați pe țara noastră din cauza mişcării legionare. În țară lucrez ca cercetător extern la I.R.C.M. şi public lucrări în revista I.R.C.M.ului „Cercetări marine".

Deşi în Franța m'am specializat în citologie şi citofiziologie la cele mai celebre laboratoare în lume ale Prof. Guilliermond şi deşi eram singura specialistă în această ramură la noi, nu s'a creat un laborator de această specialitate, deşi era foarte necesar. Un mic laborator creat prin eforturi personale, a fost distrus cu târnăcopul (dacă nu mă înşel, prin 1948, la Univ. din Iaşi, de persoane din administrația Universității). În ce priveşte studiul algelor am făcut ce se putea, cu mijloace modeste; cercetările toată viața le-am făcut cu cheltuieli personale din salariu apoi din pensie. Bineînțeles în aceste condiții n'am realizat nici 1% din ce aşi fi putut realiza. Totuşi contribuția mea la cunoaşterea algelor macrofite este apreciată bine în Franța şi în U.R.S.S. Dacă am putut, lipsită de mijloacele necesare, să continu[i] *cercetarea ştiințifică, este că din partea ambelor țări am primit neîncetat un ajutor substanțial: literatură de specialitate, informații, etc. Numele meu continuă să ocupe un loc în literatura ştiințifică mai ales a acestor două țări. La trimiterea unui exemplar din teza mea de doctorat, Institutul de Botanică al Academiei U.R.S.S. a răspuns cu rugămintea de a merge la Leningrad, măcar pe câteva luni, scriind: „noi nu avem un specialist ca D-ta."*

II. Studiul algelor marine macrofite s-a desfăşurat în Staţiunea de Biologie marină „Prof. Ioan Borcea". După ce am ieşit la pensie m'am fixat definitiv pe litoral. Când I.R.C.M. s'a mutat în clădirea nouă de la Constanța, eu am cerut să rămân la Agigea într-o clădire mică anexă – fosta casă a prof. Borcea, unde locuia el în timpul verii – casă destinată să devină „casă memorială Prof. I. Borcea". Aici mi s'a repartizat o cameră luminoasă bună pentru laborator și alta mică pentru dormitor. Astfel în țară deabea acum m-am văzut într-o cameră – pentru lucru. Deşi sunt unele inconveniente, eu sunt fericită că munca mea de cercetare poate continua.

Însă purtarea binevoitoare a tov. director Topală deodată s-a schimbat din ce în ce mai mult. Au intervenit ca de obicei calomnii, intrigi, menite să-mi distrugă posibilitățile de muncă. Sunt astfel expusă să pierd acest refugiu, unde

mă simt liniștită. Institutul nu are un loc de muncă pentru mine; după cum am văzut nici n-ar avea unde muta inventarul cu care am rămas la Agigea. Pretextul pentru scoaterea mea de aici este că serviciul denumit „sun" are nevoie de spațiu. Ori 2 camere în plus sau în minus de fapt nu contează față de spațiul enorm pe care l-a primit I.C.H. în clădirea fostei stațiuni. Într-o garsonieră care mi se promite nu ar încape, pe lângă mobila necesară, biblioteca, lăzile cu colecțiile mele[21]*, care sunt unice, deoarece flora litoralului nostru a pierit și nu mai există decât în aceste colecții ale mele.*

Mutată la Constanța aşi muri de foame. Reumatismele pe care le-am căpătat lucrând în apă chiar și în lunile reci ale anului mă fac infirmă la vârsta înaintată la care sunt. Mă deplasez cu mare dificultate şi sunt incapabilă să stau la cozi. Aici la Agigea în ultimii 25 de ani mi-am făcut prietenii bune printre muncitori a[i] *căror copii au fost ajutați de mine prin meditații, în special de limbi străine, aceasta absolut gratuit*[22]*. Azi ei îmi cumpără tot de ce am nevoie la Constanța sau Eforie, ba mai aduc şi mâncare gata făcută. Aceiaşi prietenie îmi arată şi personalul medical. La nevoe capăt toată îngrijirea medicală necesară şi chiar medicamente, uneori de cele scumpe.*

De aceea vin cu rugămintea să fiu ajutată să rămân la Agigea, de care mă leagă şi toată viața petrecută de la înființarea stațiunii când am fost adusă ca tânără asistentă universitară şi îndrumată pentru studiul florei marine de către Prof. I. Borcea. Plecarea mea de aici înseamnă încetarea activității ştiințifice – ceea ce echivalează cu moarte spirituală pentru mine şi o pierdere pentru ştiința noastră românească pentru că: cercetarea şi cunoaşterea algelor marine are o foarte mare importanță şi este absolut necesară. Flora dispărută trebue numaidecât regenerată, zona fundului de pe lângă țărm trebue repopulată cu alge. Această zonă este leagănul vieții în mări şi oceane, ...

Am anexat raportul academicianului francez Guilliermond asupra tezei mele de doctorat. Raportul acesta a fost cerut de către marele nostru savant, regretatul E. Teodorescu, pentru a putea să mă apere. Prof. Teodorescu a tradus raportul în limba română şi l-a publicat în revista Natura*, în numărul 32 din*

---

[21] După decesul Mariei Celan am recuperat și oferit colecția de alge macrofite din Marea Neagră, regretabil nedeterminate, deci de valoare considerabil redusă, d-nei conf.dr. Daciana Sava, algolog, la Universitatea Ovidius din Constanța / Facultatea de Ştiințe ale Naturii și Ştiințe Agricole / Departamentul Ştiințe Naturale / Facultatea de Ştiințe ale Naturii şi Ştiințe Agricole / Departamentul Ştiințe Naturale [23, 24], pentru păstrare și valorificare științifică.

[22] De ex., pe avocatul Cornel Boldeanu, care s-a îngrijit recent de executarea, amplasarea şi sfințirea monumentului funerar la cimitirul din Agigea. (Fig. nr. 17).

1943. Dar n-a servit la nimic. ... În 1953 am fost transferată prin ordin telefonic de la Minister la Bucureşti. Aruncată la Institutul Pedagogic, încărcată cu sarcini didactice grele, fără posibilități de a lucra ştiințific; lăsată fără spațiu locativ, locuind într-un fel de coteț. Trăiască lupta pentru Pace!

M. Celan

Iar inimosul dr. ing. C.D. Stoiculescu, custode onorific al Comisiei pentru Ocrotirea Monumentelor Naturii, a Academiei R.S. România, Calea Victoriei nr. 125, Bucureşti, este delegat şi împuternicit prin adresa nr. 127 din 8.VII.1988, semnată de secretarul ştiințific Nicolae Toniuc, să analizeze în teren starea de conservare a rezervației naturale „Dunele maritime de la Agigea". În consecință, în 3.08.1989, înaintează *„Raportul privind starea rezervației naturale de dune maritime Agigea – județul Constanța – la data de 15 iulie 1989", cu rugămintea de a întreprinde de urgență demersurile necesare pentru salvarea acestui unicat natural național acum, în ultimul moment încă posibil.* În acest document, la punctul 4. Constatări, 4.9. constată: *Conf. dr. biol. Maria S. Celan, născută la 20 noiembrie 1898 în comuna Salcea Săracă, jud. Soroca, fiica preotului rămân Ştefan Celan şi a soției sale Feodosia, colaboratoare a profesorilor Borcea şi Antipa, posesoare a unei burse de merit Arconati-Visconti, ... ultim rezident şi protector al vestigiilor ştiințifice locale şi al complexului de rezervații naturale de la Agigea, ...de fapt rezident de decenii la parterul clădirii inițiale a fostei „Stațiuni Zoologice Marine Prof. Ioan Borcea Agigea", a încetat din viață la Agigea în noaptea de 25/26 mai 1989 (certificat de deces emis de biroul executiv (b.e.) al Consiliului popular (c.p.) al comunei Agigea, seria DB, nr. 287581 din 26.05.1989, cu nr. 7).*

Suferind, după propriile afirmații, de un reumatism acut, accentuat de condițiile locative vitrege, de inhibiție supraliminară şi cu organismul debilitat, conf. dr. biolog Maria Celan şi-a pierdut pentru scurt timp cunoştința la începutul lunii aprilie [1989]. *În lipsa rudelor situația devenise critică. Prin intervenția umanitară a ing. P. Chirobocea şi cu acceptul Gherghinei Paroşeanu – soție şi mamă a patru copii – domiciliată în zona sanatoriului TBC Agigea, aceasta a fost numită, prin Decizia nr. 18 din 7 aprilie 1989 a b.c. al c.p. al orașului Techirghiol, curator al neobositului om de ştiință, ajuns la limita puterilor. În acest scop a fost luată în considerare cererea Gherghinei Paroşeanu înregistrată la c.p. amintit cu nr. 1221 din 6 aprilie. În baza acestei calități recunoscută prin adresa 1221 din 24 aprilie 1989, Ghergina Paroşeanu a fost autorizată a-i*

reprezenta interesele şi a-i administra bunurile personale. A fost ajutată de copii şi de tânăra Adriana Tarsina, funcționară la acelaşi sanatoriu TBC.

Conf. Dr. biolog Maria Celan a fost înmormântată în cimitirul com. Agigea, aproape de marea îndrăgită căreia i-a determinat sistematic, până în ultimii ani ai vieții dinamica populațiilor algale. În fața celor prezenți la înhumare au rostit cuvântări dr. biolog M.-T. Gomoiu şi alți doi cercetători. Personalitatea ştiințifică a distinsei defuncte a fost recent omagiată şi în presa de specialitate sub titlurile „Conferențiar dr. Maria Celan la a 90-a anivesare" în Analalel ştiințifice ale Universității Al. I. Cuza din Iaşi" Serie nouă, secțiunea II biologie, tomul 34, anul 1988, pag. 97–98 (Al.S. Bologa şi C.I. Toma) şi „Hommage au dr. Maria S. Celan" în primele 6 pagini ale revistei franceze „Cryptogamie, Algologie", nr. 1, din anul 1989 (A.S. Bologa).

În acelaşi raport, în Anexa 1 (la Anexa 7), o menționează din nou pe Maria Celan, completând: *Cunoaşterea, conservarea şi perpetuarea rezervației de dune marine de la Agigea cu farmecul ei romantic, atât de iubită de Borcea şi Celan, unde răsună încă ecoul frământărilor patetice ale spiritelor lor generoase şi bune, este o datorie sacră care nu poate fi ignorată fără a fi acoperiți de blamul străinătății şi al posterității.*

În Anexa 2 (la Anexa 7) la raportul dr. ing. C.D. Stoiculescu, înregistrat la Academia R.S. România, cu nr. CP 319/2.07.1983, asupra stării actuale a rezervației Academiei R.S. România de dune marine de la Agigea, la punctul 7, acesta precizează din nou: *În perimetrul rezervației Academiei de la Agigea se află şi fostul sediu inițial al „Stațiunii zoologice marine prof. I. Borcea". ... La parter locuieşte şi lucrează pe cont propriu fosta colaboratoare a prof. Borcea, octogenara pensionară Conf. Dr. Biolog Maria S. Celan, fost cercetător ştiințific al stațiunii, personalitate remarcabilă, animată de cele mai bune intenții pentru destinele cercetării marine naționale şi a cărei experiență ştiințifică internațională este de real folos pentru ştiință.*

În Planul de măsuri al custodelui onorific al C.M.N., privind posibilitatea de repartizare a sarcinilor după profilul participanților implicați în zona Agigea în vederea salvării de la distrugere a rezervației de dune maritime de la Agigea a Academiei R.S. România, unde este invocată necesitatea convocării reprezentanților mai multor reprezentanți ai unităților limitrofe rezervației, la poziția 9. este solicitată *Conf. dr. biolog Maria S. Celan, cercetător ştiințific pensionar de renume european, decan de vârstă şi profund cunoscător al particularităților ştiințifice şi economice din zonă,*

pentru eventualele sugestii şi recomandări generate dintr-o activitate de cercetare marină de circa 50 de ani la Agigea şi în străinătate.

În fine, în Borderoul de probleme pentru salvarea rezervaţiei, acelaşi militant activ, perseverent şi inimos dr. ing. C.D. Stoiculescu propune la punctul 9: *În semn de tardivă recunoştinţă a marilor servicii ştiinţifice aduse patriei române de pensionara octogenară conf. dr. biolog Maria S. Celan, fost cercetător ştiinţific al fostei „Staţiuni zoologice marine prof. I. Borcea Agigea" se impune amenajarea şi asigurarea acesteia a unui laborator şi a unei locuinţe viagere la parterul imobilului destinat înfiinţării amintitei* [mai sus] *case memoriale.*

Câteva consideraţii personale

Maria Celan s-a consacrat la Staţiunea biologică marină de la Agigea, la recomandarea dr. Grigore Antipa, care a apreciat-o în mod deosebit (Fig. nr. 15) şi i-a publicat articolele ştiinţifice de debut, în preajma rezervaţiei sale de dune maritime (Fig. nr. 16) şi a micii plaje (Fig. nr. 17) din proximitate erodate şi dispărute practic între timp.

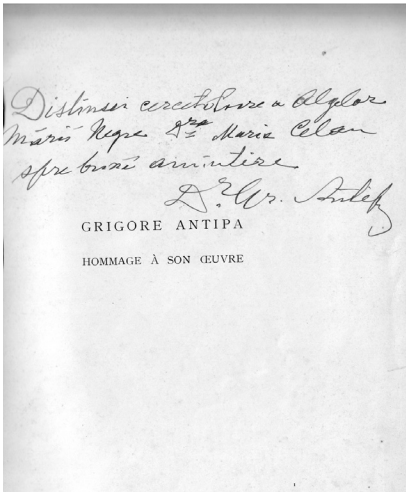
Distinsei cercetătoare a algelor
Mării Negre D-re Maria Celan
spre bună amintire
Dr. Gr. Antipa

GRIGORE ANTIPA

HOMMAGE À SON ŒUVRE

Fig. nr. 15 – Dedicaţia dr. Grigore Antipa, pe volumul: Grigore Antipa – Hommage à son œuvre, 10 décembre 1867–10 décembre 1937 (1938)*: Distinsei cercetătoare a algelor Mării Negre D[ra] Maria Celan spre bună amintire, Dr. Gr. Antipa* (Biblioteca dr. Alexandru Ş. Bologa)

Fig. nr. 16 – Rezervația de dune maritime de la Agigea, adăpostind printre altele specia endemică ciucuşoara de nisip (*Alyssum borzaeanum* Nyar.) (Wikipedia)

Fig. nr. 17 – Mica plajă marină, dispărută în prezent, din dreptul Stațiunii Zoologice Marine de la Agigea *(Foto M.-D. Andrei)*

Fig. nr. 18 – Clădirea anexă a Stațiunii Zoologice / Biologice Marine „Prof. dr. Ioan Borcea" de la Agigea, cu plăcile aniversare asupra celor 75 de ani de la întemeierea stațiunii şi a conf.dr. Maria Celan – primul cercetător român al algelor macrofite de la Marea Neagră (*Foto conf.dr. Daciana Sava)*

Personalitatea polivalentă a Mariei Celan, confirmată prin ceea ce a însemnat în literatura algologică marină este redată pe clădirea anexă a Stațiunii biologice marine de la Agigea (Fig. nr. 18) în care a trăit, creat și suferit, printr-o inscripție comemorativă (Fig. nr. 19).

Fig. nr. 19 – Inscripția comemorativă dedicată Mariei Celan

Dintre somităţile ştiinţei biologice şi medicale româneşti a fost apreciată, de ex. de dr. Grigore Antipa care a recomandat-o prof. Ioan Borcea, academicienii Emil Pop, E. Nyaradi, Ştefan Péterfi, profesorii Constantin I. Parhon, Horia Hulubei, Emanoil C. Teodorescu, Traian I. Ştefureac, Constantin Motăş, Nicolae Gavrilescu, Olga Necrasov, conf.dr. Ana Fabian, dr. Vasile Mârza, dr. Alexandru Ionescu, dr. Victor Ciochia, dr. Carol Wittenberger şi alţii.

Iată, spre încă o exemplificare, opinia profesorului emerit Ionel Andriescu de la Universitatea „Alexandru I. Cuza" Iaşi: *Eu am cunoscut-o foarte bine, cu luminile şi umbrele ei, dominante fiind luminile. Exagerările în bine sau în rău, referitoare la viaţa unui om nu mi-au plăcut niciodată, le-am combătut, atât prin prisma obiectivităţii ştiinţifice şi istorice cât şi prin aceea a respectului pentru omul la care mă refer.*

Sau de savanţii străini cu care a studiat şi colaborat, îndeosebi din Austria, Franţa şi U.R.S.S., precum V. Schiffner, R. Rachinger, M.G. Mangenot, J. Feldmann, G. Trégouboff, B. Delaport, M. Chadefaud, P. Allorge, H. Guilliermond, R. Lami, M.G. Mangenot, H. Huvé,? Dangeard, P. Kerambrun, T. Gallardo, A.A. Aleem, N.N. Voronihin, A. Proşkina-Lavrenko, D.D. Zinova, T.J. Eremenko, R. Vinogradova, V. Petrova, P. Kornmann, D.H. Kühlmann, B. Schussnig.

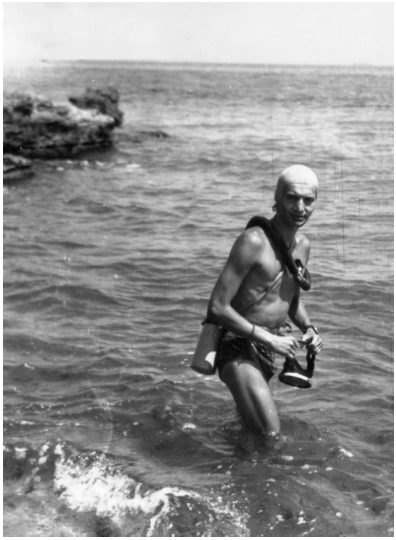

Fig. nr. 20 – Biologul Mircea-Dragomir Andrei, la începutul activităţii de scufundare autonomă, Agigea, la începutul anilor '70 *(Foto M.-D. Andrei)*

Iar dintre contemporanii ei mai tineri, de ex. de biologul Mircea-Dragomir Andrei, la Agigea, cunoscut ca „artistul" sau „anglosaxonul", datorită aptitudinilor sale pentru scufundări autonome (Fig. nr. 20).

Dăruirea altruistă a Mariei Celan în pregătirea, instruirea şi educarea tineretului, elevi, studenţi, absolvenţi, contrazice aserţiunile false asupra firii ei dificile.

Demersurile şi acţiunile de salvare a edificiului staţiunii şi a

rezervației naturale aferente, la nivelul forurilor de decizie locale și superioare, academice, științifice și politice, în ciuda puterii și posibilităților limitate vorbesc de la sine despre gradul înalt de implicare civică.

Și-a dovedit sentimentele patriotice, la propriu, prin revenirea hotărâtă în țară, cu toate că străinătatea i-ar fi asigurat cu siguranță cu totul alte șanse de trai și afirmare!

Dragostea de animale ieșită din comun a depășit puterea de înțelegere a majorității compatrioților pe care a trebuit să-i înfrunte în materializarea convingerilor în acest sens, contrar mijloacelor materiale modeste de care a dispus toată viața.

Dar caracterul dârz, rectitudinea morală și sinceritatea, pe lângă alte calități, nu au avut darul de a-i atrage simpatia, dimpotrivă.

Ca atare, fără îndoială, a avut şi destui inamici care nu i-au facilitat existența, aspirațiile şi afirmarea profesională. Şi aceştia reies din documentele şi corespondența bogată pe care le-a lăsat în urma sa. Dar ei nu au reuşit să-i umbrească performanța profesională incontestabilă, deşi mult sub posibilități, după cum a conștientizat și afirmat singură, că ar fi putut evolua în condiții mai favorabile, imprimată totuși profund în istoria ştiinței.

Într-un mod simpatetic, Marius Marian Şolea ia o poziție critică în articolul său „Ştiința de deasupra buncărelor" din *Literatorul*, nr. 5–6, din 12 decembrie 2003 dedicat Stațiunii Biologice Marine „Prof. Dr. Ioan Borcea" a Universități „Al.I. Cuza" din Iaşi. … *locul de pe litoralul Mării Negre consacrat ştiinței,* şi bine intenționată, fără îndoială, dar parțial eronată:

… În 1970, regimul comunist a desființat brutal aşezământul ştiințific, iar colectivul de cercetare s-a risipit. Maria Celan a fost ultima care a prins atât apogeul cât şi decăderea Stațiunii. Întregul complex a fost trecut în administrarea unor întreprinderi prinse în construirea Canalului Dunăre – Marea Neagră, din simplul motiv de a se crea spații pentru birouri. Inginerii n-au înțeles sălbăticia gestului şi n-au făcut nici un efort pentru protecția plantelor, bibliotecii, laboratoarelor. Dacă e să fim indulgenți şi să nu-i considerăm proşti, atunci, cu siguranță, au fost nepăsători. Arborii şi pomii fructiferi, ani la rând necurățați, s-au sălbăticit. Maşinile de mare tonaj, în viteza lor pentru bifarea curselor, au adus şi cantități imense de praf, care s-au sedimentat pe vegetație. Totul părea o pădure fosilizată. Au fost două decenii de paragină de basm. Rezervația, în tot acest timp, a fost păşunată. Pe de altă parte, plante nespecifice dunelor le-au invadat pe cele rare. Încadrată de şantiere pline de avânt, izolată

de mare prin îndiguiri de kilometri, Stațiunea s-a deteriorat sub toate aspectele. Microclimatul dunelor, deschis curenților de aer, s-a modificat în defavoarea plantelor originale.

Nu s-a găsit nimeni căruia să-i pese, căruia să-i dea ocol respectul pentru locul pe care stă.

Printr-un eroism discret, care poate să fie mai mult sau mai puțin la îndemână, s-ar fi putut salva multe, inclusiv biblioteca. Probabil, din lipsă de spațiu şi de lemne, o fi ars odihnitor în şemineul vreunui şef mai melancolic de la malul mării.

Uneori, pentru a salva ceva, este de ajuns o singură persoană din mulțimea care străbate infecțios şi distrugător un spațiu. Această posibilitate e ca o minune de la Dumnezeu, un leac supranatural împotriva bolilor pământului. Şi pe cât de uşor îmi este să spun asta acum, pe atât cred în adevărul ei deplin.

Nu ştiu ce taină o fi cu acest popor, când îl prinde pasiunea schimbării, dărâmă aproape tot de până atunci, într-un gest pe care-l văd ca pe o radicală dezicere de orânduirea de până atunci, de căutarea febrilă a unei moralități care, pesemne, n-ar fi existat până în acel moment şi doar prin dărâmarea (materială) e epocii trecute se poate scăpa de un eventual complex al vinovăției. Prin tupeu şi prin lepădare! De unde vin şi una, şi alta? Rămâne pe altădată.

La revoluție, în Stațiune funcționau instituții precum Şantierul Naval Constanța, C.U.G. Basarabi, SERUN şi o unitate militară de construcții, mai apoi a fost adus B.D.-ul. Probabil, pentru a se da o utilitate buncărelor. Pe terenul Monument al Naturii se făcea instrucție, dunele fiind reconsiderate pentru a primi acum, împreună cu plantele rare, salturile înainte ale bravilor ostaşi. În partea dinspre Sanatoriul TBC fusese amenajat un necesar teren de fotbal, iar mai încolo înflorea o crescătorie de porci, ale cărei reziduuri se vărsau domneşte pe terenul stațiunii. De mai punem că se făcuseră şi douăzeci de duşuri în aer liber, la care militarii de la armele speciale se spălau la puşca din dotare printre Convolvulus persicus *şi* Scabiosa ucranica*, atunci, într-adevăr, totul este absolut ştiințifico-fantastico-de la noi! Dacă spunem că toate acestea sunt simptomatice pentru cum îşi respectă românii propriile realizări, pare un clişeu prețios, dar dacă îi acuzăm pe acei oameni cel puțin de nesimțire, mi se pare îndeajuns de adevărat. Referințele noastre sunt despre şefii acelor instituții, în nici un caz nu simțim vreo supărare morală față de inocenții recruți.*

Şi suflet ieşean la mare – salvarea la mustață. Prin insistența actualului director, dr. Gheorghe Mustață, decan al Facultății de Biologie din Iaşi, cât şi datorită unor conjuncturi relaționale favorabile, Stațiunea a revenit

Universităţii „Al.I. Cuza" în 28 iunie 1990. De aici încolo a început munca de rectitorire a amplasamentului, desfăşurată cu mare pasiune de către profesorul ieşean. S-au refăcut grabnic relaţiile cu lumea ştiinţifică occidentală, toate clădirile şi anexele au fost renovate şi mobilate, s-au refăcut laboratoarele, colecţiile cu materiale de studiu, biblioteca. Au fost achiziţionate instalaţii de încălzire, o centrală termică, o barcă motorizată şi o şalupă militară de mari dimensiuni. Cercetarea a fost reluată în latura sa universitară, dar şi la nivel contractual între instituţii. În ultimii ani s-au făcut numeroase lucrări de licenţă şi de doctorat, s-au susţinut simpozioane, sesiuni de comunicări şi chiar tabere de sculptură şi pictură. Şi pentru că profesorul Mustaţă, evoluţionist de expresie creştină, ştie că informaţia fără suport spiritual este lipsită de sens, adică e numai din necesitate şi plăcere, a hotărât construirea unei capele ortodoxe, în umbra căreia studenţii (în majoritatea lor studente, dacă vă amintiţi) să-şi mai domolească din arşiţa litorală.

Dar trebuie precizată, pe rând, de dragul adevărului istoric, realitatea faptelor, altele decât au fost enunţate mai sus de M.M.Ş., în următoarele privinţe: Staţiunea nu a fost niciodată „desfiinţată brutal" şi nici „colectivul de cercetători risipit". „Complexul" nu „a fost trecut în administrarea unor întreprinderi ...", ci inclus în Institutul Român de Cercetări Marine din Constanţa (creat în 1970), cu preluarea laboratoarelor şi bibliotecii. Staţiunea a trecut în administrarea SERUN de abia în 1980, după mutarea institutului în sediul nou o dată cu începerea lucrărilor la Canal, până în 1989 când a revenit universităţii ieşene, pe drept, graţie strădaniilor susţinute ale prof. Gheorghe Mustaţă. Şi, într-adevăr, rezervaţia a pierdut o parte din suprafaţa deţinută iniţial şi a fost victimă a neglijenţei şi indiferenţei autorităţilor în măsură şi datoare să o protejeze de imixtiuni dăunătoare, dar această situaţie reprobabilă nu a constituit nicidecum o noutate, ea fiind reclamată chiar de Maria Celan, verbal şi în scris, în mod repetat (sic).

În schimb, în articolul „Biblioteca unicat dispărută", disponibil la adresa: http://www. ziua constanta.ro/stiri/eveniment/biblioteca-unicat-disparuta–7717.html, se afirmă, din nou cel puţin câteva inexactităţi:

Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi a deţinut Staţiunea biologică marină de la Agigea. În anul 1970, ea a fost preluată de IRCM şi abandonată in 1975. Atunci când, în anul 1990, staţiunea a revenit universităţii din Iaşi, stăpânii de drept nu au mai găsit biblioteca, 12.000 de volume de specialitate. Decanul Facultatii de Biologie din Iaşi, prof. Gheorghe Mustaţă, e foarte

indignat de aceasta situație, dar nu speră prea mult în rezolvarea ei. Stațiunea biologică de la Agigea, precum şi rezervația sunt întreținute cu mari eforturi de Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi.

Institutul Român de Cercetări Marine (IRCM) „Grigore Antipa" a uitat să înapoieze Facultătii de Biologie din cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi o bibliotecă de circa 12.000 de volume, care este, de altfel, şi cea mai mare bibliotecă din țară. Incidentul s-a produs atunci când universitatea din Iaşi a reuşit să reprimească Stațiunea Biologică Marină „Ioan Borcea" de la Agigea. Ceea ce le lipsea a fost tocmai biblioteca. Deşi universitatea ieşeană colaborează încă, pe linie profesională, cu IRCM şi Universitatea „Ovidius", profesorii moldoveni au convingerea că s-a comis o nedreptate şi ei au fost furați. ... În 1970, pe fondul coagulării mişcării ştiintifice din Constanța, s-au depus eforturi pentru ca stațiunea să treacă în administrarea Institutului Român de Cercetare Marină „Grigore Antipa". În acest fel, tot ceea ce aparținuse Universității „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi a trecut în patrimoniul institutului. După numai cinci ani, IRCM-ul nu a mai avut nevoie de stațiune, pentru că activitatea a fost mutată în noul sediu de la intrarea în stațiunea Mamaia. Apoi a urmat prăpadul. Au început lucrările la Canal, care au tăiat o bucată din dunele rezervației. Clădirile stațiunii au fost ocupate de o tabără de militari care munceau la Canal. O altă parte din rezervație a fost preluată de Secția reparații utilaj naval a Şantierului naval. Rezervația a ajuns în paragină, vremurile în care activitatea ştiințifică de acolo aducea premii de peste hotare fuseseră uitate, căci avântul muncitoresc era mai important.

... Îl întrebăm pe administrator de bibliotecă. Se întristează brusc: „Ne-au luat-o cei de la IRCM. Ce să mai spunem... Atunci când au fost să o ceară înapoi, ei au intrebat: „care bibliotecă?". Decanul Facultății de Biologie din cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza", prof. Gheorghe Mustață, cel care se ocupă, în prezent, de Stațiunea Biologică Marină de la Agigea, e revoltat de ceea ce s-a întâmplat: „Au fost 12.000 de volume, cea mai mare bibliotecă de specialitate din țară, cu literatura la zi. Am rămas fără ele. Din acest motiv suntem foarte indignați". Aceasta situatie face ca relația dintre universitatea ieşeană şi IRCM să fie una de convenienţă. Din atitudinea decanului Mustață am înțeles că nici nu speră să mai recupereze volumele. Am încercat, timp de două zile, să aflăm punctul de vedere al oficialilor de la IRCM. Cei din conducere se aflau însă la un simpozion şi nimeni altcineva nu a cutezat să dea relații, mai ales când au aflat care e subiectul ce ne interesează.

În fapt, bogata bibliotecă în cauză a fost preluată de Institutul Român de Cercetări Marine (nu „Grigore Antipa" cum a devenit de abia în 1990) în 1970, tocmai cu scopul de a fi salvată de la înstrăinare şi pierderi cu ocazia mutării secției sale de la Agigea sau ulterior. Ea se află şi în prezent în posesia acestui institut național de specialitate. Nu a fost retrocedată odată cu stațiunea în 1990; dar invenții gen „care bibliotecă?" sunt pure fantezii gratuite care denotă informarea superficială a autorului neprecizat al articolului!

Iată şi un fragment din amintirile recente ale soților dr. biolog Mircea şi Gabriela Andrei (Bucureşti), despre Maria Celan: *Pe d-ra Celan am cunoscut-o destul de puțin în vacanțele noastre la Stațiunea Agigea. Niciodată n-am văzut-o altfel îmbrăcată decât în halatul său, alb-impecabil. De cele mai multe ori noaptea foarte târziu, lumina laboratorului era aprinsă, semn că lucra. La stațiune se bucura de un deosebit respect din partea cercetătorilor de atunci. Odată cu începerea lucrărilor la Canalul Dunăre – Marea Neagră, la un moment dat, căsuța drei Celan rămăsese izolată pe țărm.*

Grație unuia dintre foştii săi elevi, avocatul constănțean Cornel Boldeanu, locul de veci al Mariei Celan, situat în comuna Agigea, are, în sfârşit, un mormânt zidit şi o cruce de piatră inscripționată:

Profesor dr.
MARIA S. CELAN
N. 20.11.1898
D. 26.05.1989
Odihnă veşnică

care au fost sfințite de către preotul Adrian Zavera în 12 august 2017 (Fig. nr. 21).

Ea rămâne un dascăl și om de știință venerabil, un model de viață pentru autor, demnă de tot respectul și prețuirea cuvenite.

Mulțumiri

Autorul adresează sentimente de gratitudine d-lui Mircea-Dragomir Andrei, biolog, herpetolog şi gemolog, fost cercetător ştiințific la Muzeul Național de Istorie Naturală „Grigore Antipa", consilier la Agenția Națională pentru Protecția Consumatorilor / Direcția Metale Prețioase şi Pietre Prețioase, căruia îi datorează ideea publicării acestui articol omagial, în două părți, la

împlinirea celor 120 de ani de la naşterea Mariei S. Celan, pe care a cunoscut-o personal şi a apreciat-o elogios.

Fig. nr. 21 – Împreună cu prof. dr. Adrian Bavaru şi av. Cornel Boldeanu la monumentul funerar al Mariei Celan în cimitirul românesc de la Agigea (2017) *(Foto C. Boldeanu)*

Bibliografie:

[1] Andriescu I., 1968 – Dix ans d'activité de recherche et d'enseignement à la Station de Biologie Marine „Prof. Ioan Borcea" d'Agigea (1957–1966), *Lucrările sesiunii ştiinţifice a Staţiunii de Cercetări Marine „Prof. Ioan Borcea" Agigea (1–2 noiembrie 1966), închinată aniversării a 40 de ani de la înfiinţarea Staţiunii şi comemorării a 30 de ani de la moartea fondatorului ei.* Volum festiv, Iaşi: MI/Analele ştiinţifice ale Univ. „Al.I. Cuza", pp. 1–49.

[2] Bologa A.Ş., 1989a, Development of marine benthic algology in Romania. *Noesis*, 15, Bucureşti, pp. 79–86.

[3] Bologa A.Ş., 1989b, Hommage au Dr. Maria S. Celan, 1989, *Cryptogamie, Algol.*, 10, 1, Paris, pp.1–6.

[4] Bologa A.Ş., 1989c, Le maître de conférences docteur Maria S. Celan: 20 novembre 1898–26 mai 1989, *Cercetări marine-Recherches marines*, 22, pp. 301–303.

[5] Bologa A.Ş., 1990, Conf.dr. Maria S. Celan (20.XI.1898–26.V.1989), *St.cercet. biol., Seria Biol.veget.*, 32, pp. 6–9.
[6] Bologa A.Ş., 1991, Maria S. Celan – a remarkable pioneer of the Romanian marine benthic algology, *Noesis*, 17, Bucureşti, pp. 131–136.
[7] Bologa A.Ş., 2017, *În fuga anilor*, Ed. Ex Ponto, Constanța, 339 pp.
[8] Bologa A.Ş., Toma C.I., 1988, Conferențiar dr. Maria S. Celan la a 90-a aniversare, *Analele şt Univ.„Al.I.Cuza" Iaşi, 34, s. II a. Biol.*, pp. 97–98.
[9] Cărăuşu S., 1959, Trente années depuis la fondation de la Station Zoologique Marine d'Agigea et vingt années depuis la mort de son fondateur, le professeur Ioan Borcea, *Lucrările sesiunii ştiințifice a Stațiunii de Cercetări Marine „Prof. Ioan Borcea" Agigea (15–17 septembrie, 1956)*, Volum festiv, I-XXXIX.
[10] Cărăuşu S. şi Jitariu P., 1968, *Lucrările sesiunii ştiințifice a Stațiunii de cercetări marine „Prof. Ioan Borcea" Agigea (1–2 noiembrie 1966) închinată aniversării a 40 de ani de la înființarea Stațiunii şi comemorării a 30 de ani de la moartea fondatorului ei.* Volum festiv, Iaşi: MI/Analele ştiințifice ale Univ. „Al. I. Cuza".
[11] Celan M., 1940/1941, *Recherches cytologiques sur les Algues rouges*, Thèse pour obtenir le grade Docteur ès sciences naturelles, Botanique, Paris, Masson et Cie édit., 168 pp, avec 7 planches hors texte, dont quatre en couleur.
[12] Celan M., 1940, 2e Thèse: *La coloration vitale* (Proposition donnée par la Faculté).
[13] Celan M., 1943a, Importanța economică a algelor, Rev.St."V.Adamachi", 29, pp.84–86.
[14] Celan M., 1943b, Importanța economică a algelor din Marea Neagră, Rev. St."V. Adamachi", 29, pp. 204–205.
[15] Celan M., 1948, Sur la végétation algale à Agigea (mer Noire) pendant les mois Septembre-Novembre 1946, *Bull.Polytechn. Iassy*, 4, 340–351.
[16] Celan M., 1977, Sur l'appauvrisement de la flore algale des côtes roumaines de la mer Noire, Hidrobiologia, 15, 61–64.
[17] Celan M., Bavaru A., 1973, Aperçu généneral sur les groupements algaux des côtes roumaines de la mer Noire, *Rapp.Comm.int.Mer.Médit.*, 21, 9, 655–656.
[18] Celan M., Bavaru A., Bologa A.Ş., 1979, Sur l'état de la végétation algale macrophyte du littoral roumain de la mer Noire pendant la periode estivale de l'année 1977, *Cercetări marine-Recherches marines*, 12, 121–128.
[19] Celan M., Bologa A.Ş., 1983, Notice sur la flore marine du secteur sud du littoral roumain de la mer Noire, *Cercetări marine-Recherches marines*, INCDM., Constanța, pp. 215–217.
[20] Mayer O. şi Creangă I. (sub red.), 1959, *Lucrările sesiunii ştiințifice a Stațiunii de Cercetări Marine (15–17 septembrie 1956) a Stațiunii Zoologice Marine „Prof. Ioan Borcea" Agigea închinată a 30 de ani de la înființarea Stațiunii şi comemorării a 20*

de ani de la moartea fondatorului ei. Volum festiv, Iaşi: MIC/Analele ştiinţifice ale Univ. „Al.I. Cuza".

[21] Mustaţă G., 1996, The 'Ioan Borcea' Station of Biological Marine Research of Agigea, Past, perspectives and future perspectives. *Sesiune ştiinţifică dedicată împlinirii a 70 de ani de la înfiinţarea Staţiunii Biologice Marine „Prof. Ioan Borcea" de la Agigea şi a 60 de ani de la dispariţia fondatorului, Agigea – Constanţa, 18–20 octombrie", Marea Neagră în cumpănă,* Ed. Univ. „Al. I. Cuza", Iaşi, Lucr. ses.şt., pp. 23–29.

[22] Mustaţă G., Mustaţă M., Andriescu I., 1996, „Ioan Borcea. Sesiune ştiinţifică dedicată împlinirii a 70 de ani de la înfiinţarea Staţiunii Biologice Marine ‚Prof. Ioan Borcea' de la Agigea şi a 60 de ani de la dispariţia fondatorului", Agigea-Constanţa, 18–20 octombrie, Marea Neagră în cumpănă, Iaşi: Ed.Univ."Al.I.Cuza", Lucr.ses.şt., pp. 279–288.

[23] Sava D., 2006, *Algele macrofite de la litoralul românesc al Mării Negre*, Ex Ponto, Constanţa; Ovidius University Press Constanţa, 147 pp, ISBN: 973–644–500–3 / 973–614–265–5

[24] Sava D., 2008, *Atlas Botanic*, Editura Steaua Nordului Constanţa, 216 pp, ISBN 978–973–8459–49–6.

[25] Sava D., 2016, Conf.dr. Maria Celan – Repere biografice şi ştiinţifice, Simpozion Academia Română / Subcomitetul C.R.I.F.S.T. Constanţa, 4 iunie, prezentare PPS.